8201

Papà Ministre

per GEROLAMO ROVETTA

14

TRADUCCIÓ DE PAPÁ ECCELENZA, PER NARCIS OLLER.

Papá ministre

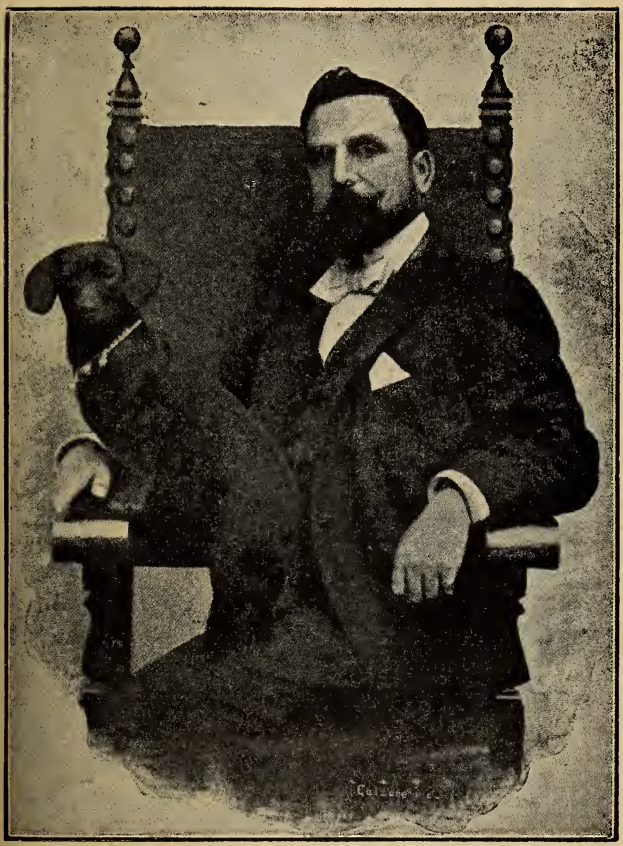

Gerolamo Rovetta

Gerolamo Rovetta

Papá ministre

Drama en tres actes

TRADUCCIÓ DE PAPÁ ECCE-
LENZA, PER NARCIS OLLER.

PERSONATGES	ACTORS
PERE MATTEI.	*Enrich Gimenez*
REMIGIA, sa filla	*Emilia Baró*
FREDERICH SCHMIDT. . . .	*Manel Ballar*
ALVISE COLDOREDO . . .	*Ferrand Capdevila*
MAURICI PONTEDERA. . . .	*Lluis Puiggarí*
SCARLINI.	*Enrich Vinyals*
SR. MARTINELLI	*Ramón Morató*
LLUIS, criat	*Emili Ginestet*
CLAUDINA, criada.. . . .	*Agna Adell*

Avuy, a Roma.

Queden reservats tots els drets de propietat y ningú podrà estampar aquesta obra sense un permís firmat de puny y lletra del traductor.

BARTOMEU BAXARIAS - EDITOR
Passatge de Mercader, 10, interior.
BARCELONA.—1908.

672477

Fou representada aquesta obra ab gran èxit al *Teatre Principal*, de Barcelona, la nit del primer de Febrer de 1908.

PRIMER ACTE

Despatx ahont en Pere Mattei treballa y reb, quan no es al Ministeri. Portes laterals, tancades. A mà esquerra, les habitacions interiores, a mà dreta, l'anticambra y una finestra. Mobles y cortinatges senzills y severs.

ESCENA I.

En MATTEI, *assegut derrera una gran taula-escriptori, a la esquerra, plena de papers, diaris y llibres. Demunt la mateixa taula, un rellotge, una maquineta de café y una taça. En* MARTINELLI, *dret a l'altra banda, esperant resposta. Un moment després d'aixecarse'l teló, entra en* LLUIS *per la dreta, y a son degut temps, en* PONTEDERA. *Quant s'alsa el teló, en* MATTEI *escríu ja y segueix escrivint. El criat vell,* LLUIS, *va d'americana negra y corbata negra.*

LLUIS

A mitja veu y ab aires d'intimitat.

Hi ha'l senyor doctor.

MATTEI

Sense alsar el cap ni deixar d'escriure depressa,

Qu' entri, qu'entri.

Lluis, desde la porta, invita, ab un signe à n'en Pontedera a entrar y tot seguit se'n va, tancant la porta. Pontedera y en Martinelli's saludan com dos que no's coneixen.

MATTEI

Se'ns deixar d'escriure ni aixecar el cap.

¿Perdónam eh, doctor? Aviat estaré llest.

PONTEDERA

La patria. ¡La patria primer que tot!

MATTEI

¡Mofeta!

En Pontedera ho llambrega tot com qui ho veu per primera volta, y després, sen va a la finestra y guaita.

En Mattei, al cap de poch, a Martinelli.

Aquí ho té llest. Dret s'estava?... Dispensim sino me'n he donat. Desde les dues de la nit qu'estich clavat aquí y ja no veig re!

PONTEDERA

¡Mal fet!

MATTEI

A Martinelli, referintse a n'en Pontedera.

El meu predicador etern.

Presentantlo.

El doctor Maurici Pontedera, de Milàn.

MARTINELLI

¡Ah! dèu haver vingut a Roma per el Congrés Médich?

PONTEDERA

Y aprofitant vacances.

MARTINELLI

El senyor Martinelli, el meu bras dret en *obres públiques.*

Estrenyentli la mà.

Y pacient receptor dels meus nervis y de la meva bilis.

Rialla: després, com recordantsen, referintse a ne'n Pontedera.

Amich particular, però no polítich! Entenemnos! Aquest es un clerical moderat y s'envaneix de serho!

PONTEDERA

Pel sol mérit d'haverho sigut sempre.

MATTEI

Aquesta va per mí, eh?

Rialla, torna a la taula, pren el paper qu'ha acabat d'escriure y l'entrega a n'en Martinelli.

A n'ell, com li he dit. Cúrsil inmediatament.

MARTINELLI

Perdi cuidado, Vuecencia!

MATTEI

No, no. Ré de Vuecencia, vosté.

Rient ab Pontedera.

No vuy ser Excelentíssim sino pels porters —per el degut respecte—y pels meus nois perque'n fan broma.

Mentres en Martinelli s'està despedint de'n Pontedera, Lluis entra portant un telegrama.

MATTEI

Cridantlo.

Martinelli!... Deixim veure...

Llegint el telegrama, donantli.

Precisament. A n'ell també. «Vagons, vagons». No més faltava això.

Apart, enrabiantse y comensant a pantejar.

Es un clam universal!

A Martinelli.

Y el Ministre d'Hisenda posant nous entorpiments! Vinga fer, desfer, discutir, estudiar... Y mentres tant, ab l'Italo Americana tot sospés! «Massa milions! Sería una amenassa pera la nivellació».

A Pontedera.

La nivellació! La populatxeria es l'objectiu d'aquets clava-tatxes que tenim per homes d'Estat.

A Martinelli.

Però, ah, si jo haig de continuar en el govern!... Ahir vespre ja vaig enviar al meu colega d'Hisenda, que s'està banquetejant pel seu

distrite, el meu *ultimatum!* O això, o me'n vaig.

Calmantse, entregant a n'en Martinelli'l telegrama.

Végiho vosté, mentres tant. A les dues seré al Ministeri.

MARTINELLI

¿Y abans no?

MATTEI

Enfadantse de nou.

M'he passat la nit en blanch pera poder disposar del matí! Tinch junta de la Cotonera per aprobació de balans.

A Pontedera.

Además arriba el meu gendre de Subiaco, que...

Serio y sospirant.

també es una distracció per mi!...

De nou a Martinelli, comiantlo.

En fí, ja veuré què puch fer. Estigui, bo!

PONTEDERA

Saludant a Martinelli.

Servidor de vostè.

ESCENA II.

MATTEI, PONTEDERA *y, a la fi, en* LLUIS.

PONTEDERA

Contemplantse en Mattei.

Y donchs?... Dius qu'aqueixa màquina no va prou be?

MATTEI

Contemplant a sa vegada a n'en Pontedera estudiantlo.

Sigam franch: eh, que si ahir no t'envio a buscar al Congrés Médich, no vens ni a saludarme?

PONTEDERA

Si no avuy, hauría vingut demà, un día d'aquets...

MATTEI

Posantse trist, rodant el cap, y deixantse caure sobre una cadira.

No, tu ni tant sols hauries vingut a saluarme!

PONTEDERA

Rihent pera defugir la resposta y indicantli'l sofà.

Aquí, aquí! Vina aquí; a veure, a veure com va aquest volant.

MATTEI

Tu y tot has de creure que só un baliga-balaga?

PONTEDERA

No parlem de política, home!

MATTEI

Escalfantse.

Fins per tu haig d'esser un caragirat, un ambiciós vulgar? Mira, viva Deu, que, fòra de lladre, perque no'ls creurian, me'n han dit de totes.

PONTEDERA

Pantejant.

No parlem de política! No sabs qu'això sempre'ns fá barallar a tu y a mi?

MATTEI

¡Que política, ni política! De ¡mi's tracta, ara! ¿De mi... T'he caigut del concepte? Díguem.

PONTEDERA

Llealment.

Per mi, tant vals avuy, qu'ets ministre de de la Corona, com ahir...

Somrient.

o, si vols, abans d'ahir, que figuraves entre els diputats mes fogosos del partit republicà. T'he estimat, t'estimo, t'estimaré sempre, per lo molt que vals, per l'honrat qu'ets. Tu no tens per mi,—pel amich y pel metge—sino un punt flach:

Pegantli al cor.

aquest. Y l'home es com la dòna: quan no sab dir que no, ay d'ell.

Rient.

¡Llévat, llévat la levita!

MATTEI

Fins tu creus que, sinó els afalachs...

PONTEDERA

Els atalachs no, els atalachs may.

MATTEI

Continuant.

Ha sigut l'influencia moral, l'antiga amistad meva ab l'actual president del Concell, la que m'ha fet mudar casaca?

PONTEDERA

Somrient.

De tot una mica... primer una cosa, després una altra Vas comenssar prenent massa afició al Congrés, després ja vas anar tranzigint ab el poder quan, pera poderte estar ab la teva filla, vas trasladar el domicili de la teva societat de Milàn a Roma...

MATTEI

Exaltantse.

Y ara, perquè hi fiques la meva filla? Si vaig venir a Roma, va ser per creureho ventatjós als negocis de la societat!... La meva filla, no hi té ré que veure. Sempre la meva filla!

Calmantse. Després de pendre alé.

Un cop a Roma, l'influencia de la realitat, sí, es cert, ha pogut més que la dels homes. He vist qu'els meus antichs principis no'ns durian may en lloch. Ideals vells, platònichs, que m'haurien condempnat a l'inacció, a'n a mi, qu'he nascut per l'acció. Qu'anch que tingui sexant-anys, me sento ab forces per fer. per crear! Y si segueixo al Ministeri... No s'ha rejovenit la monarquía? Perquè, donchs, no hem de rejovenir y probar d,enderrocar, per renovarlo, tot el material vell que l'oprimeix? Ademés que... tu, conservador, y jo, republicà, no'ns vam trobar plegats a Mentana? Per ventura vas preguntarme, llavors, quins principis m'hi duyen?

PONTEDERA

Rient.

Oh! oh! Quines altres circunstancies aquelles!

MATTEI

Perquè?... No sento ara'l mateix amor pera 'l meu pais?... També estich exposat a les bales y no reculo!

Se passeja d'un càp a l'altre, pantejant; després s'atura devant de'n Pontedera.

Tu ets tots un home, sí; però estàs antiquat y plè de prejudicis!

PONTEDERA

Arronsant les espatlles com resignantshi.

Potser si! Modos de veure. Si no que, noy, no he trobat encara ulleres que pugan fermho veure d'altra manera!

Indicantli, somrient, el sofà.

Llévat la levita y l'hermilla. vaja!

MATTEI

Somrient, a Pontedera, ab efecte y simpatía.

Vellot plè de prejudicis!

Comensa a desbotonarse la levita y l'ermilla y després se para, atret per les paraules d'en Pontedera.

PONTEDERA

Treyentse de la butxaca un auscultador y preparantlo.

Pitjor encara. La víctima dels meus prejudicis, só! Mira, una sola vegada a la vida he estat enamorat y a punt de casarme. La noya que jo estimava y que m'estimava a mí, era catòlica y tant fervent, que preferí morirse de pena a mudar de religió, y jo...

Vencent l'emoció.

jo no vaig voler abjurar la meva, que ni practico y en la qual no crech. Nat jueu, jueu vuy morir! Seràn prejudicis. Prou! Però si la despullessim de tots els prejudicis, la nostra ànima... nua, nueta ¿què semblaría?

MATTEI

Donantli copets a l'espatlla.

El teu amor!

Rialla.

Perque no era del bò! També jo únicament he estimat una vegada; però per poder casarme ab la meva Agneta, jo m'hauría fet fins turch! Y vaig casarmhi: jo, sense un sou, ella, sense un céntim! Pitjor encara, ab la sogra plena de deutes! Y comtesa! Ja ho veus: jo... ab la meva furia jacobina!... casarme ab una Coldoredo de Venecia, qu'ab tot l'orgull dels seus blassons va tenir de reduhirse a viure en un piset de lloguer!

Conmoventse de mica en mica.

Y quan l'Agneta's va morir de sobre-part, fins vaig arribar a aborrir la meva Remigia, aqueixa filla que ara tots dieu que m'estimo massa. Donchs vaig arribar a aborrirla, sí. Vaig estar més de tres anys sense volerla veure... Després van dirme que se semblava tant

a la seva mare! Y era cert, cert... es l'estampa de sa mare. Y clar ¡que l'estimo: l'idolatro.— ¡Si no'm queda re més al mon!—

Ab un fort sospir.

Però encara, sempre... per lo que'm recorda sa mare!

Pontedera li agafa la mà y li estreny ab forsa.

¿Ho comprens tot?

Sentint que pican a la porta de mà dreta.

¿Quí hi ha?

LLUIS

Desde la porta.

Acaba de tornar l'automòvil del senyor Escarlini ab donya Remigia.

MATTEI

Depressa.

Ah! A la Remigia no li diguessis pas que t'he enviat a buscar jo, ni, que no'm trobo bé ¿sents?... L'espantaries. Y delicada com està pobreta! Torna aquet vespre, a les dèu tocades. Enviaré la Remigia al teatre.

PONTEDERA

Com tu vulguis.

LLUIS

Aguantant la porta y anunciant:

Donya Remigia...

PONTEDERA

Per si meteix, ennarcant les celles.

Donya Remigia!

MATTEI

Mudant semblant y colors tot alegre:

Filla meva! Filla!...

ESCENA III.

REMIGIA, *vestida encara d'automovilista,* MATTEI, PONTEDERA *y* LLUIS.

REMIGIA

Saltant als brassos de Mattei y empolsantlo.

Qué contenta papà? Quina volada mes deliciosa!

MATTEI

Ahont?

REMIGIA

A Tivoli!

Lluis entorn de'n Mattei va espolsantlo ab el mocador.

Hi hem anat en una hora y tornat en cinquanta minuts!

Suplicant.

Oh, papà, papà! un bon automòvil, quin goig!

A n'en Lluis, enfadada.

Què fas?

MATTEI

Rient.

Ja'm pren per la meva estátua!

Indicantli en Ponjedera.

Mira...

REMIGIA

Sempre contra en Lluis.

Y encara ab aquests bigotis, que jo no'ls hi vuy veure més?

MATTEI

La culpa es meva! Figúrat...

Cercant excusa.

Quin xibarri'ls socialistes! Si'l pobre del meu Lluis perdés els bigotis, jo perdria la cartera!... Mira qui ha arribat de Milàn.

En Lluis sen va per la dreta mentres parla en Mattei.

REMIGIA

Corrent a dar la mà a Pontedera: joyosa.

Oh! En Maurici!... Congressista?...

PONTEDERA

Ni si, ni no donya Remigia!

REMIGIA

Donya Remigia?... Magnífich! Clar: ab un papà Excelencia, comensa a respectarme! Per aquesta vegada, encara't permeto besarme la mà, sense que t'agenollis!

MATTEI

Fins pots ferli l'alt honor de convidarlo a dinar avuy o demà.

REMIGIA

Avuy... y demà també.

PONTEDERA

Accepto!

REMIGIA

A Pontedera.

Però, ey! a condició de que, aquí, a Roma, no tornis a posar maranya entre'l papà y jo! Y sobre tot que no me l'espantis, ara que's troba tan be!

A Mattei amanyagantlo.

Mira que si tu't posessis malalt, també hi caurie jo!

MATTEI

Y cáh, que no ho veus?... Si revento de salut!

PONTEDERA

Ja fà dos anys que no'ns vèyem...

REMIGIA

Bromejant mentres en Mattei, ab gran afecte, li treu el vel, etc.

No't semblo tota una altra!

PONTEDERA

Que vòls un cumpliment?

REMIGIA

No hi ha perill: d'hont te vindria! Però y l'Scarlini? Ay, quan ell se fica al tocador!

MATTEI

Qu'es aqui?... Ab la seva dòna?

REMIGIA

L'Eugenia, aquest matí, s'ha quedat al llit. Té la migranya.

MATTEI

Tot seguit.

Y te'n has anat a Tivoli en automòvil, no més ab l'Scarlini?

REMIGIA

Y ab l'Alvise.

MATTEI

L'Alvise no compta? Es un noy.

REMIGIA

Y ab el *chauffer*, papà!

Rabioseta.

Eram quatre, quatre!

A Pontedera.

Te sembla, si, anant quatre, perilla la reputació d'una dòna?

PONTEDERA

Què sé jo?

Pren el barret y's disposa a anarsen.

MATTEI

Ab un gran sorpir.

Ja sabs lo molt que sempre'ns dona que fer el teu marit... ab lés seves crítiques y advertencies enutjoses.

REMIGIA

Enfadantse.

May me vòls veure alegre!...

MATTEI

Ressentit.

Jo que, per no disgustarte, ni t'havia volgut dir que l'espero.

REMIGIA

Esgroguehintse.

Avuy?

MATTEI

Aquest matí.

REMIGIA

¿Què t'ha escrit?

MATTEI

Per calmarla.

No vé per tú. Vé per negocis... Per les fàbriques. Ara... si's quedés a esmorzar, tu, que ets tan bona,... procura fer bondat, eh?

ontedera.

Te'n vas ja?

PONTEDERA

Y el Congrés?

MATTEI

Fins al vespre donchs, eh?

A Remigia per tranquilisarla.

El farem dinar ab l'Scarlini, ab la seva senyora, ab...

PONTEDERA

Ab cómich terror.

Prou! prou! prou!

MATTEI

Continuant.

Ab qui vulguis!

A Pontedera.

El diputat Scarlini es el director de la *Parola*. Un amich... simpatiquíssim.

REMIGIA

Seriosa encaixant, ab en Pontedera.

Fins a les vuit, esperant que'l papà no's farà desitjar massa.

PONTEDERA

Movent la mà en l'aire.

Fòra, fòra aquesta nuvolada! El teu pare... *(titubeja)*... sempre té rahó.

LLUIS

Entra mentres en Pontedera se'n và, se para al llindar y aguanta la porta fins qu'en Pontedera ha sortit.

El senyor Scarlini demana permis.

REMIGIA

Qu'entri, qu'entri.

MATTEI

Cridantlo.

Scarlini!...

A Lluis.

Y l'Alvise? Es a casa?

LLUIS

S'ha ficat al quarto. Hi tenia una carta.

Se'n va y, després, entra Scarlini.

ESCENA IV.

SCARLINI *y dits, menys en* LLUIS. *Mes tard, l'*ALVISE *per l'esquerra.*

SCARLINI

Estrenyent la mà a n'en Mattei.

He aprofitat la oferta de donya Remigia y els serveys de la vostra cambrera Claudina y aixís me'n podré anar jo de dret cap a la redacció. Has llegit l'article?

MATTEI

Magnífich!

Rialla.

Aprobat.

SCARLINI

Donchs fesme el favor de les probes, que les enviaré tot seguit a l'imprenta per l'edició de provincies.

MATTEI

Però veuràs, hi ha una cosa sobre la qual me permeteré una petita observació...

Al anarsen cap a la taula entra, en Lluis ab un telegrama: en Mattei l'obra corrents, barbotejant:

La resposta del meu colega d'Hisenda?... No.

Mira'l rellotge de l'escriptori

¡Es massa aviat encara!... Espérat Lluis!

Mentres fica tot depressa'l telégrama dintre un sobre, el clou y escriu l'adressa, diu a l'Scarlini.

Fins això es una invocació que molts critiquen; cartes, telégrames de negoci, a les meves propies mans!... Adeu indiscrecions de periodistes y banquers! ..

Rialla, y després a n'en Lluis, entregantli el telégrama.

Tot seguit, al senyor Zerlotti.

A Scarlini.

Deyes que vòls?...

Recordantsen.

Ah, les proves de l'article...

Mentres les cerca sobre la taula entra Alvise.

Tu aqui, bona pessa?

ALVISE

Bon día.

Ab gran acatament.

Oncle, Excelentíssim!

MATTEI

Seguint buscant.

Enteniment, seny! Sabs quí ha arribat? El doctor Pontedera! No't recordes de quan venia a tréuret del colegi? Aquell metge que...

A Remigia pera ferla riure.

li feya passar tantes basques ab els seus purgants!

Rialla. Troba les probes.

Aaara!

Les porta a Scarlini.

Muda'l titol.

Rodant el cap.

«La bancarrota, la desfeta de la burocracia»... Bastará «Govern y Burocracia».

ALVISE

Baixet, a Remigia.

Era d'ell. En Gardani: ha respost, però... pifia.

REMIGIA

Espantadissima.

No vòl?

ALVISE

No pot. Ha perdut a Borsa.

REMIGIA

Donchs y ara? Com ho farem?

ALVISE

Sempre'ns queda'l teu pare. No t'espantis.

REMIGIA

Si que m'espanto. Comenso a tremolar. Si descubris que...

ALVISE

Quí? Sa Excelencia? Prou altres maldecaps té

REMIGIA

Ell... sabs? arriba aquest matí.

ALVISE

El teu marit?

REMIGIA

Ho ha escrit al papà.

ALVISE

Somrient.

Y l'alemany de Milàn te fa por?

REMIGIA

Mirant fit.

Si. Ara si!

MATTEI

No es veritat, Remigia?

REMIGIA

Ab un surt y girantse.

Què papà?

MATTEI

Indicant l'Scarlini.

Qu'avuy el vòls a dinar?

REMIGIA

Natural.

Jo ho crech! Y a l'Eugenia també!

MATTEI

Y jo seré puntual, a les vuit.

SCARLINI

Rient.

O... a les nou.

MATTEI

Veuràs el doctor! Tindré molt gust en fertel coneixer. Es tot un cavaller, però d'aquells que no'n corren pera poderten presentar un cada dia.

Lluis entra, fà un signe a n'en Mattei y aquest, acostantseli tot, baixet:

Quí hi ha?

LLUIS

També baixet.

Don Frederich.

MATTEI

Tot seguit, indicantli'ls altres.

No li has dit que?...

LLUIS

No més li he dit que hi havia 'l senyor Scarlini.

MATTEI

Seriós, a Remigia y Alvise.

Nois: retireuvos, feu el favor.

Remigia s'acosta a son pare y l'interroga ab els ulls. Mattei afirma ab el cap.

Si't vegés aixís...

Pel vestit d'automovilista.

Y ademés, l'Scarlini y tot... Val més evitar totes les ocasions ¿sabs?

Remigia y Alvise se'n van per l'esquerra saludant a l'Scarlini.

SCARLINI

Donant la mà a n'en Mattei per despedirse y reparant qu'ha mudat els colors.

Si que't mortifica veure'l teu gendre!

MATTEI

Estrenyentli la mà y llensant un gran sospir.

Y pensar qu'ho tindria tot... pera ser felis!

Lluis té la porta oberta mentres l'Scarlini surt, després tanca y s'espera. En Mattei va d'açi, d'allà, ab cert neguit; després s'asseu al escriptori. A Lluis ab veu lleument alterada.

Don Frederich.

Se posa a escriure. En Lluis se'n va per la dreta.

ESCENA V

FREDERICH, SCHMIDT, MATTEI *y ultimament en* LLUIS.

Frederich entra, saluda ab un cop de cap y's queda dret esperant.

MATTEI

Escriu, observant a n'en Frederich.

Aviat... acabo.

FREDERICH

No tinch pressa.

MATTEI

Séu.

Frederich pren una cadira y s'asseu encavallant una cama en l'altra.

Be't... quedaràs... a... esmorzar, eh?

FREDERICH

Sèch.

No.

MATTEI

S'estremeix un xich, però's refrena.

Te'n tornas a Subíaco?

Frederich no respón.

Jo m'havia procurat ja el matí pera dedicàrtel.

MATTEI

Irònich.

Gracies.

MATTEI

Aixecantse de sobte y llensant la ploma:

Vaja, ja ho veig! Ja t'han tornat a entabanar!

FREDERICH

Home, tot t'ho prens aixís! Jo'm prench les coses ab calma.

MATTEI

Entre dents.

Si, ab calma, però venjante. Oh, y de quina manera!

FREDERICH

Rodant el cap.

Vetllo pel meu honor. Rè més.

MATTEI

L'honor, l'honor! Com si no m'interessés també a mi'l teu honor? Digues qu'es l'odi ab que't mires a la pobre Remigia.

FREDERICH

Ab calma.

Jo no odio a la Remigia. L'he estimada molt, y això podria ser, potser. una rahò pera odiarla... avuy... si me l'estimés encara: que ja no l'estimo. Avuy ja tinch la sòrt de no estimar a ningú més qu' a mí meteix.

MATTEI

Passejant y comensant a pantejar.

Els qui no sabeu ser ni enterament bons, ni enterament dolents... sou els pitjors!

FREDERICH

Aviat t'exaltes y crides, y això't fa mal... Y lo que precisament convindria es sanch freda pera poder enrahonar y parlar clar.

MATTEI

M'exalto! m'exalto!... En mil discussions, en mitg de la brega a la plassa pública, com al Congrés, may he perdut la meva sanch-freda ¿ho sents? Tú ets qui no vòl escoltar la veri-

tat! Es ab tú que may me puch entendre! No! no!

Ab ironia.

No ho has sigut...—y tant que t'envanies de serho—magnànim, generós, no! Generós? Cenyinte al pur cumpliment del teu dever?

FREDERICH

Ab calma: arrencantse fils de la llana dels pantalons.

El meu dever, sempre.

MATTEI

La gran generositat, Senyor!... Ni jo so home d'enganyarte, ni tu de deixarte enganyar... Vas voler y vas tenir les probes més paleses de que no's tractava sinó d'una noyada, d'una criaturada, y tu l'has convertida en drama ab les teves gelosies y disputes.

FREDERICH

Y la Remigia: per què, de llavors ensà, no ha tornat a ser lo qu'era ab mí?

MATTEI

La culpa es teva, no d'ella! Tú no has sabut olvidar de veres.

FREDERICH

Perque la Remigia tampoch ha olvidat, o, si de càs...

Molt irònich.

ha esperat massa.

MATTEI

El perque ja me'l sé jo, y prou. La meva filla va jurar que no veuria may més a'n aquell oficial y ha mantingut la paraula. Ell va mudar de regiment y se'n va anar a Sicilia. Ja, fa quasi tres anys, y encara hi es.

FREDERICH

Però...

MATTEI

Sense deixâl parlar.

Tú, en cambi, sornut, grosser, maltractantla.

FREDERICH

Però ella?...

MATTEI

Alsant la veu.

No't vas voler quedar a Milàn; vas voler

ser director de les papereres a Subíaco y la Remigia va seguirthi, sempre dòcil, sense l'oposició més mínima.

FREDERICH

Aixecant també la veu.

Però convertintse'm en l'enemich més crudel; un enemich fret, mut, que'm gelava la sanch, que'm consumía la existencia! Per això, quant te va donar el rampell d'endúrtela a Roma, vaig desfermen. Per mi era una lliberació!

MATTEI

Rampell!... Rampell!... Rampell! Es fals! A Roma, vaig haver d'establirmhi per la Cotonera, pel Congrés.

FREDERICH

Sacudint l'espatlla.

Vas venirhi per la Remigia!

MATTEI

Foragitat.

Y bé, si, donchs. Ho vaig tirar tot a'n orris y me'n vaig venir a Roma, pera endurmen la

meva filla, qu' ab tu, a Subíaco, se tornava tísica, s'hi hauria mort!

FREDERICH

Tot fals! Tot fals! Fins quan plora o quan riu ab aquell posat de ignoscenta y senzilla; tot fals!

MATTEI

Mira que si vòls ser vil ab la teva dòna, jo no't permeteré pas qu'ho siguis ab la meva filla!

FREDERICH

De cop alça'ls brassos, després plegant les mans en vers Mattei.

No, no! Per Deu! No'ns embranquem. Avuy ens convé una sentada. Parlem ab calma.

MATTEI

D'un cap a l'altre, per calmarse.

Séu.

En Frederich s'asseu, en Mattei deixa aviat de passejar, pren una cadira, la planta prop d'aquell, sèu entregirat.

Parla.

FREDERICH

La teva filla, o si vòls la meva dòna, ha de tornar a Subíaco, a casa meva.

Mattei se tomba de sobte, el mira fit a fit.

A casa meva, ab *mí*. Habitacions separades, com germans, però a Subíaco.

MATTEI

Irònich.

Rahò d'aquest edicte... imperatiu?

FREDERICH

Rahons. Que n'hi ha dues. Perdònem si'm fico en lo teu.

MATTEI

Tant com vulguis. Digues.

FREDERICH

Com qu'ets home públich, els teus actes y els de la teva familia, que també es meva, son de domini públich. Per això sé que has hagut de vendre la casa de Milàn.

MATTEI

Hagut, no; l'he volguda vendre pera millorar el capital.

Ab una gran rialla pera ocultar sa turbació.

Ho sabs, jove? No ha nascut, encara, el qui puga donar llissons de financer a n'en Pere Mattei.

FREDERICH

Molt cert... tractantse de negocis d'altri! Però la casa l'has venuda per una necesitat urgent de diner.

MATTEI

Sorprès.

Es que...

FREDERICH

Els qui't coneguin poch, podràn fàcilment creure que la causa del teu dany provè de que, massa engolfat en els grans negocis d'altri, ni temps te queda pera pensar en lo teu. Això sòl passar sovint als homes de bé.

MATTEI

Gracies.

FREDERICH

Ara, els que saben com vius, no. Aquets pensen y diuhen, que lo que a tu't perd es el luxse desenfrenat de que rodeges y de que's

rodeja la teva filla: es a dir, la *meva dòna*, la senyora Schmidt. Y digues, francament, ¿quin paper hi faig jo en aquest jòch? Pel públich, ella y jo seguim units.

MATTEI

Guanyo deu mil lires l'any, ne dono sis mil a la teva dòna, ¿què't puch dir més per la teva delicadesa?

FREDERICH

No hi ha pas poca desproporció quan lo que's gasta puja tres o quatre vegades més, sols per la casa... Ara, comptemhi... els *vestits*.

MATTEI

Ah. La Remigia en això, fà miracles. Els seus vestits millors—mira, ella m'ho ha dit!—se'ls fa ella mateixa ab la Claudina!

FREDERICH

Fins aquells que reb de Milàn o de Paris?

MATTEI

Xafarderies!

Cambiant.

Peró nó, no'ns barallem sense motiu! Perquè? Si en lo demés trobo molt justes les teves observacions!

Sincer.

Tots plegats hi posarem remey y no t'hauràs d'emportar la Remigia.

FREDERICH

Se'n vindrà inmediatament ab mi. No ha de seguir ni una hora més en la meteixa casa hont s'està aquell parent vostre! Aquell *comte* Coldoredo!

MATTEI

Rient.

L'Alvise?... Ara l'has donada contra l'Alvise, també? El meu nebot! un criatura, un nen!

FREDERICH

Dispensa: la Remigia sempre es una nena, en Coldoredo sempre un nen... Es que, per tu, els noys y noyes no's fan may grans?

MATTEI

Però per Deu! Si han crescut junts, si s'han educat plegats!

FREDERICH

Interrompentlo.

Ara fa més de cinch anys que no's veyan! Y qu'és ell? Agregat? Vis-cònsul? Què?... Era al Cairo y diuhen qu'ha sigut cridat aqui per un desafiu en el qual ha ferit al marit d'una fulana seva.

MATTEI

Rient.

Una esguerrinxada li va fer; y el tal subgecte no era un marit auténtich.

FREDERICH

Qui t'ho ha dit?

MATTEI

L'Alvise, vès.

FREDERICH

Acalorantse.

Si tu no pensessis tant ab la Cotonera, ab el Congrés, ab el Ministeri, y sí bon tros més ab casa teva; a la vista t'haurian saltat ja els inconvenients d'ajuntar una dòna jove y guapa... ab un... *noy* que té aventures galants,

tan sorolloses qu'el ressó d'ellas arriba fins a Subíaco!

MATTEI

Al ser cridat a Roma, semblava qu'era per pochs dies... Y, per tan poch, volies tu que jo enviés a la fonda al nebot de la meva pobre dòna?

FREDERICH

Pochs dies, de principis d'hivern ensà!

MATTEI

Volian enviarlo a Tripoli, volian enviarlo a Aden...

Procurant reconciliársel.

ara te l'enviarem a Zanzibar, home!

Rialla.

Estàs content?

FREDERICH

Sacudint l'espatlla.

Tant m'és Zanzibar com Roma. Lo qu'a mi'm capfica és el meu nom.

MATTEI

Enfadat.

No faràs pas a la meva filla el tòrt de...

FREDERICH

Interrompentlo.

De creure que falti ab l'Alvise? Ah, nó! En aquest càs ja no la reclamaría; te la deixaría per sempre!... Y plantaría Subíaco, ab les fábriques de paper y tot lo que a tu't dech!... Recórdaten.

Pausa, calmantse.

No és aquesta la primera vegada; altres vegades t'ho havia ja advertit... però, tú sempre has fet el sort, y ara la gent... retalla.

MATTEI

Se'l mira sorprés, espalmat.

Immediatament, avuy meteix, l'Alvise se'n irà d'aquí. Ni un'hora més a casa meva!... Se gasta massa... Fins en això tens rahò! Diràs tot lo que s'haja de fer, y sense ofendre directament a la noya, tot, tot se farà de bon grat. Tinch un flach per la Remigia, ho reconech, si!... Com que no té salut! Fins en això se sembla a sa mare! Mira: en contes d'anàrvo-

sen a Subíaco, vina tú aquí. Primer, de quan en quan...

Insinuant.

D'aquell nubolet, ja no'n queda rastre en el seu cor... Esborra tú l'ombra que emboira encara el teu... y així... de mica en mica, te quedaràs a Roma ab nosaltres. La vostra reconciliació és el meu somni! Les vostres disputes, les teves paraules dures, se'm claven com punyalades! Pensa ab la feynada que sobre mí pesa! Creu que n'hi ha per aixafar a dèu homes... Y l'ira qu'he desvetllat!... L'odi que se'm té!... Oh! y l'odi que més escou, l'odi dels antichs amichs! Sòrt que'm sento fort, que tinch fé en que, a la fí, m'hauràn de dar rahò! Però tinch tanta necesitat de pau a casa! de veure a la Remigia contenta! de no estar de punta ab tú!...

Li agafa una mà y se la posa al cor,

May t'havía parlat així. Tenme compació, tu qu'ets bò! Tant que m'estimaves!

Ab un singlot.

M'havías mirat com a pare!...

FREDERICH

Afecte... y agrahiment? Sempre... eterns... Quan jo no tenia altre afany que'l treballar ..

tu vas ajudarme... Quan semblà que la Remigia...

Vencentse.

tú hi vas consentir tot seguit... y jo no era llavors sinó un pobre empleat.

Ab el trèmul de l'emoció que creix.

Te respecto com a un superior, te venero... com a un pare. Però'ls homes grans no veyèu les coses petites qu'us envolten. Tú, que coneixes totes les insidies de la vida pública, en la vida privada ets un nen. Tú, que sabs crear milions, no a prens a contar milers de lires... y contreus deutes!... y si un governant pot esser fort, fins essent pobre: ab deutes serà sempre sospitós... T'he parlat ab duresa perque... havía de ferho. Diràs que'm fico en lo de casa teva. Però y que no és la meva?... Me la podré mirar may, per ventura, com si fos un restaurant?.... He parlat pe'l teu bé... perque't respecto y venero. Y perque tú tant te l'estimas,... parlo igualment pel bé de... la Remigia!

Mattei va per abrassarlo. Frederich escapantse:

Déixam anar! Déixam anar! Pensa en tot lo que t'he dit! Déixam anar!

Surt per la dreta. Lluis se planta al llindar.

MATTEI

Crida tot seguit a la Senyora.

En Lluis travessa l'escena y surt per l'esquerra. En Mattei passejant.

Té tota la rahó!

ESCENA VI

REMIGIA *y* MATTEI, *després* LLUIS.

REMIGIA

Pàlida, intranquila, observant a'n en Mattei.

Ja es fòra?

Mattei sens pararse y furiós.

Ja veig que m'ha atacat a mi, com de costúm!

Mattei, continuant y mut.

Y qu'ha sortit ab la seva!

MATTEI

Violent

Te rahò! Te rahò! Hem de reconéixer que en Frederich te rahò!

REMIGIA

Oh! oh! Com t'ha guanyat el cor! Es a dir que'l *Tudesch de Milàn* ja es «en Frederich!»

MATTEI

He sigut fluix e injust fins en no obligarte a reconeixer que tú, que tots, devem molt a'n en Fre-de-rich. Ho sents? Però, ara, m'he persuadit de que té rahó y... hem de mudar de vida.

REMIGIA

Fitantlo ab esguard escorcollador.

Què vòl dir mudar de vida?

MATTEI

Que gastem massa, si...

REMIGIA

Y què l'hi importa a'n ell? Quí li ha dat el dret de ficarse en els comptes de casa nostra?

MATTEI

També es seva, qu'ell es marit teu...

REMIGIA

Gracies! Déixat entebanar per ell, qu'aixís obtindrà el desitg que l'assedega de manifessejar fins aquí dins.

MATTEI

No m'ha entabanat gens. Si de cas, m'ha obert els ulls.

REMIGIA

De cop? No més ab dues paraules? Si que té poder sobre tu!

MATTEI

Poder! El de l'evidencia. Això, a part, de que ja ho comprench jo quan una cosa *và o no và;* sinó que, per no contrariarte, per no darte un disgust, arribo algun cop fins a... *envilirme.* La proba de qu'en Frederich té rahò te la daré en dues paraules. Fins ara no havía tingut cor de dirtho, però... «He venut la casa de Milàn»:

REMIGIA

Sorpresa.

T'has venut... la casa de Milàn?

MATTEI

No tenia prous diners.

Remigia s'esgrogueeix y s'apoya a la taula. Mattei tot espantat:

Què tens?

REMIGIA

No rè!

MATTEI

Estàs tota groga!...

REMIGIA

No serà rè. Es de cop, quan me disgusto. Però'm passa aviat. . Vèus? Ja m'ha passat.

MATTEI

Remigia! Remigia! No'm crucifiquis! Sabs que quan te poses aixís, ja no't puch dir rè, ja'm tens desarmat. Y creu que may ha convingut tant com ara enrahonar de...

Lluis de primer pica, després entra sense esperar resposta, y Mattei enrabiat:

Què hi ha? Ni un moment de repòs!...

LLUIS

Li entrega dos telégrames:

Tots dos urgents.

Mattei els obra depressa y se'ls llegeix.

REMIGIA

Entre si.

Y ara? ara? còm ho farem!

MATTEI

Un cop llegits els telégrames, els torna a n'en Lluis depressa.

Tancats en sobres, tot seguit a la Cotonera y al senyor Waíz! Corre, vés!

Cridantli darrera, quan en Lluis arriba a la porta.

Y no hi soch per ningú! Ho sents?

Torna prop de sa filla, y veyentla encara pàlida, procura calmarla.

Entenho bé, filla meva: quan t'haig de contradir m'enfado ab mi meteix... No les dono contra tu, nó; ho sembla. Ademés que, ni de molt, hi haurà tampoch necesitat de pendre mides exagerades... radicals. Jo crech que, reduint els *gastos* a una meitat, n'hi haurà prou, y que, ni així, farem cap paper ridícol. Tu, que tens més temps y ets més ordenada, procura dur una especie de compte-corrent ben senzill: tant d'entrada y tant de sortida. Perque

lo qu'entra, y n'entra molt, prou que ho sabem; ara, lo que surt y com surt...

Rient.

ja es un altra cosa.

REMIGIA

Però *ell*, què ha sabut?

Impacienta.

Què t'ha dit? Digamho tot, tot!

MATTEI

Ha sabut qu'he venut la casa per apremis de diners.

REMIGIA

Sempre'l seu espionatge! La seva persecució!

MATTEI

Es marit teu y 's creu moralment responsable de lo qu'aquí passa. Tant... que... ni't volía deixar a Roma.

REMIGIA

Y ahont se m'en volía dur?

MATTEI

A Subíaco!

REMIGIA

El seu desitg: tornarme a tenir al puny per torturarme!

MATTEI

Rè de torturarte. No's véu pas poch qu'està enamorat de tu!

REMIGIA

Això no vuy qu'ho diguis, ni qu'ho pensis.

MATTEI

Severament.

Remigia!

REMIGIA

Hi ha actes y paraules, que no s'olviden may, que no poden perdonarse! La rebelió, la revolta, rondinan per aqui dins.

MATTEI

Donchs, pitjor per tu. Perque... si no vòls tornar a Subíaco, hauràs de cenyirte a obehir al teu marit en tot lo demés!... Però per això no cal acalorarse ni enfadarse aixís!

REMIGIA

M'enfado perque veig, ho sé, que tu coves sempre'l progecte de reconciliarnos!

MATTEI

Jo no *covo* rès. T'ho he dit sempre ben clar que aquest seria el meu desitg més gran.

REMIGIA

Barbotejant entre dents.

Per veurem morir!

MATTEI

Irritat.

Prou!... El morirne o no morirne de tu depén! No més t'haig d'observar que si'l teu marit... va arribar o serho, no va ser pas perque jo ho *covés*, sinó perque vas volerho tu de totes passades! tu n'estaves enamorada y... jo vaig consentirhi.

REMIGIA

Enamorada!... Com pot estarho una nena que no sab rè de rè. El vaig coneixer en un ball... Ballava bé...

Ab un gran suspir.

Ah, si hagués viscut la mamà!

MATTEI

Ressentit, ben viu.

Si hagués viscut la teva mare, hauria passat lo meteix, perque tu estaves enamorada y perque en Frederich era un bon minyó?... Y si la teva mare visqués, ara també rosegaria ab molta pena aqueixa desunió, y més pensant que qui'n té la culpa ets tu.

Passejant.

La mamà!, La mamà!. Era més bona que...

Cambiant de cop en melangia.

Era més bona que nosaltres, la teva mare! Aquesta es la veritat.

Veu que Remigia s'aixuga'ls ulls, y's calma y commou.

Ja tens rahó, ja, de plorarla!. Ja ho crech!.

Estreny la noya contra'l seu cor.

He sigut injust en enfadarte!. Es un buyt filla, una *falta,* que cada dia, cada dia se sent més!.

La besa:

Quantes coses hauria pogut veure, preveure, evitar...

La Remigia plora més fort sobre'l pit de son pare.

La mamà sí, ella, qu'hauria pogut... no se hauria apartat may d'aprop teu...

Amoixantli'l cabell.

Jo ni temps tinch d'acaronarte y compláuret com fora de rahó, quan, pobreta, prou pena tens ja en haver perdut la mare!.

Pausa.

Ara... a l'Alvise... millor será que n'hi parlis tu meteixa. No voldría pas que s'ho prengués a mal. Ademés que jo... quí sab quan el veuria?.

REMIGIA

Alsant el cap y fitant a son pare, tota sorpresa.

L'Alvise?

MATTEI

Sí, ha d'anarsen d'aqui casa. Se'n ha d'anar a la fonda, Avuy meteix. Aquí, ab tu, no es regular que s'hi estigui.

REMIGIA

Alarmadissima, fitant a son pare y sense alsar la véu.

Ho vòl ell?... T'ho ha dit ell?.

MATTEI

Ell y jo! Es una observació qu'hem fet tots dos.

REMIGIA

Però què t'ha dit ell?... Digamho lo que t'ha dit.

MATTEI

Que la gent enrahona, que..,

Lluis pica y entra

REMIGIA

Nerviosa.

Acabarém?. Quan ens deixarà en pau aquest home!.

LLUIS

Entregant a'n en Maitei un telégrama ab el rebut.

Es reservadíssim y esperan que firmi'l rebut.

En Mattei firma depressa y torna el rebut. En Lluis se'n torna per la dreta.

MATTEI

Obra distretament el telelègrama, y de cop, sense pensar ja en res més:

Xifrat?. El Ministre d'Hisenda!. La resposta al meu ultimatum!.

Corre a la taula, busca y rebusca, remenantho tot.

Si era aquí!. Aquí!. Ara meteix!Fa un moment!. Si jo l'he posat aquí!

REMIGIA

Pensant uns moments.

Què buscas?.

MATTEI

La clave.

REMIGIA

Recullint de sota la taula un llibret que hi veu.

Vòls dir això?.

MATTEI

Sí.

Pren un fullet de paper y traduheix el telegrama a mitja veu.

«80-1-75... dongui curs... contracte... oficines ferro-viaries... *Paros*... ítalo americans».

Segueix desxifrant contentíssim.

A l'últim... ho han entés?. Han cedit... «Reserva... 707».

Cridant.

Lluis!

Lluis, se presenta al llindar de la porta.

MATTEI

Un cotxe. Volant.

En Lluis se'n va. En Mattei se rellegeix tota la traducció en veu baixa, després l'esqueixa, tira 'ls trocets de paper a la cistella y fica'l telégragrama rebut en la gran cartera negra que s'endurà al anarsen; sempre recalcant tot cotent:

Massa milions! Massa milions!

A Remigia.

Dònem el barret y el pardessú!

La Remigia l'ajuda a posársel.

No saben veure que quan se'n gastan pochs, menos dels necessaris, es quan realment se llensan!

REMIGIA

Y l'Alvise?

MATTEI

Sorprès sens recordarse de res.

L'Alvise?

REMIGIA

Nerviosa.

Si!... L'Alvise?... Què li haig de dir?

MATTEI

A la fonda! A la fonda!... No falten fondes a Roma!... El compromís? La minuta del compromís estipulat ab l'enginyer Morgan?

Mentres obre la caixa.

No haurian pogut decidirse vuyt dies abans?... No!

Mentres hi remena papers y cartes.

Per tornar a fer... lo que ja s'havía fet y desfet...

Troba'l compromís.

Aquest!

Tancant la caixa.

Y pensar que m'he passat tota la nit treballant pera poder disposar d'aquest mati!

A Remigia, mentres fica'l compromís a la cartera.

Festen càrrech, eh?... L'Alvise ja es un jovenot, que se les dona y tot d'espatutxí! Si!... Si! Envia'l avuy meteix a la fonda!

REMIGIA

Però, *ell*, *ell*?... El meu marit?...

MATTEI

En Frederich?

REMIGIA

Sí Què t'ha dit?... Díguem la veritat.

MATTEI

Rè que't pugui ofendre. Ah! y ara, perque se'n vagi a la fonda, no t'has de disgustar ni ell tampoch. L'Alvise podrà venir, sempre que vulga, a dinar... Es a dir: sempre no! Però sinó cada día .. al menos... Y la correspondencia ab el Director de la Companyía?... Ah! la tinch al Ministeri!

A Remigia.

Ara, feste càrrech de que m'haurè de rescabalar de tot el temps que'ls altres m'han fet perdre.

Veyent compareixer a'n en Lluís.

Y aqueix cotxe?

LLUIS

Ja està apunt.

MATTEI

Cançoner: perquè no m'ho deyes?

Abrassant a Remigia.

Vaja, aconsolat, tu que hi trobes gust: «el papà seguirà essent Ministre»... Rè. Sempre

aixís! Fer, desfer... per acabar fent lo que jo ja volía.

Se'n và y, darrera d'ell, també en Lluis.

REMIGIA

Un cop fóra'l seu pare, no pot aguantar més, no dissimula més: se deixa caure sobre una cadira al costat del escriptori, muda, aclaparada. Pausa llarga.

Y ara... ara... l'Alvise....

S'alsa de cop, reflexiona encara uns segons, y desprès, tota resolta, tira cap a la porta de la esquerra. Entra l'Alvise.

ESCENA VIII

REMIGIA *y* ALVISE.

ALVISE

Desde'l llindar de l'esquerra, cridant a Remigia.

Pst!...

Pregunta ab signes si en Mattei ja és fòra.

REMIGIA

Sí!... Vina!

ALVISE

Me consumia! L'angunia'm mata: ja sabs qu'es urgent. En Gardani espera. Ho has conseguit?

Remigia, anorreada, fa que no. Alvise, agitat:

No?

REMIGIA

Foragitada.

No'n tè?. . ha hagut de vendre la casa de Milàn!

ALVISE

Vendre?... L'oncle?... La casa de Milan?

REMIGIA

M'ha renyat perque gasto massa!. M'ha atropellat! He plorat més!

ALVISE

En aquets moments! Quin disbarat!

REMIGIA

Ara no la donguis contra'l meu pare, tu!

ALVISE

Eeeh! Com si no me l'estimés, quasi tant

com tu!. Si ell m'hagués deixat ferho, no me hauria batut ja dèu vegades per ell?... Però... ès que l'heu haguda de vendre la casa... o que la venuda per...

REMIGIA

Interrompentlo.

Per forsa!.

Esgarrifantse.

Oh Deu meu!. Y la Jourdain?... la Jourdain?.

ALVISE

Què vòls dir?

REMIGIA

La modísta!... M'ha amenassat d' enviar el compte al meu marit!

ALVISE

Nerviós.

Eeeh! El teu marit no'l pagarà y la modista tindrà'l càstich que's mereix.

REMIGIA

Al contrari!... Y no poch content!... Pe'l gust no més de vengarse!... per obligarme a seguirlo a Subíaco... a matarme de fam... a ferme fer de criada!.

ALVISE

Uy! uy!

REMIGIA

Tu y tot n'has de patir.

ALVISE

Jo?

REMIGIA

Si, avuy meteix te volen fòra d'aquí. Tè'n has d'anar a la fonda! Ell ho ha imposat al papà, per...

Irònica.

fer callar a la gent!

ALVISE

Me'n iré a la fonda! Vès, què!... No'ns veurem de la meteixa manera? La lletra, noya! lo del nostre amich Gardani, això, això! La fonda ray!

REMIGIA

Plorant.

Però no havía promés que?...

ALVISE

No pot, no pot! Sabs qu'es agent de cambi, ha perdut a borsa y no pot!

REMIGIA

Per culpa meva, pobre Alvise! Per mi! Ja es ben veritat, ja! Que lleugera he estat, que boja!

ALVISE

Aconsolantla.

No t'espantis! No t'has d'espantar aixís, que no't passarà res! A la lletra no hi ha més firma que la meva...

REMIGIA

Però'l diner, el deute es meu!

ALVISE

Mira, això, 'n'ho ha de saber ningú. No ho sab ni en Gardani. Per ventura tu y jo, no'ns hem comportat sempre com bons germans? Jo'm basquejaré, *m'enginyaré*—t'ho torno a dir—no t'espantis. Si'm fos possible, pagant un a compte, renovarla per quinze dias y obtenir mentrestant el meu nomenament... mira, un cop a Zanzibar... tots els assumptes... uy!...

Respirant.

ja'm deixarian un bon respir.

REMIGIA

Cambiant.

Com! Tu no te'n irás! M'ho vas prometre, m'ho vas jurar.

Fitantlo.

Recórdaten, ans que tu, jo no he estimat sino a un home: el meu marit. No se'm pot culpar sino... ab qui tu ja sabs, d'una passejada a cavall y d'haver cambiat un parell de cartes indecises. Tu no tens el dret d'abandonarme.

ALVISE

Sincer y expressiu.

Mira, sanch ploraria, sanch, de pensar que haig de deixarte, però haig de ferho, no t'ho vuy amagar més; haig de ferho per tu y fins per Roma. Com vòls sinò... Per punt d'honor he jugat, jugat, jugat, a fi de poder pagar. S'ha tormat l'allau y... Afigúrat ara, ab l'aigua al coll y l'oncle furiós contra mi, contra tu...

REMIGIA

Furiós el papà?... Pobre papà! y cah! si un

cop esbravat, se'n es anat ja seré, abrassantme y dihentme: seguiré essent Ministre...

Alvise la mira sense compendre.

No sabs qu'aviat tot li passa? Ha rebut un telégrama del ministre d'hisenda, que l'ha satisfet... y ja ho ha olvidat tot.

ALVISE

Sorprès.

En havent rebut un telégrama del Ministre d'hisenda, que l'ha posat content, t'ha dit: seguiré essent Ministre?...

Remigia fa que si, sense compendre.

Seguirà essent ministre?

Remigia torna a fer que si. Alvise té un esclat d'alegria, l'abrassa.

Oh quina sorpresa! Que llum! Quin espetech de milions!

REMIGIA

Entre l'inquietut, l'incredulitat y l'esperansa.

Fas broma per consolarme una mica, eh?...

ALVISE

Alegríssim.

Filla de tot un ministre y tu no llegeixes

may els diaris, may! Si l'oncle, si'l teu papà t'ha dit que continuarà essent ministre, vol dir qu'han acceptat les subvencions ferroviaries. Y tu no sabs que, si han acceptat això, estem salvats?

REMIGIA

Per Deu! T'ho suplico! no bromegis, no m'enganyis.

ALVISE

No està en mans d'en Gardani la nostre salvació? Les subvencions ferro-viaries no son la salvació d'en Gardani?... Donchs també la teva y la meva.

REMIGIA

Me poses nerviosa! No... estich be!

ALVISE

Rient.

Prench un cotxe, ja no vuy anar mes a peu. El teu somni, l'automòvil, despunta ja pel horitzó. Corro a dir a l'orella a n'en Gardani que les subvencions ja han sigut acceptades, y la nostra lletra... cah! vès qué la nostra lletra...

Fent ab els dits y la boca com si distribuis diner.

Ch... ch... ch... Quí'n vòl més?

REMIGIA

Nerviosa.

Ja té rahó el papà, ja. Ets un criatura!

ALVISE

Ja sabs be, lo que es la Borsa, tu?

REMIGIA

Y ara!

ALVISE

Ho sabs o no ho sabs?

REMIGIA

Si! si!

ALVISE

Y cah! Mira: la Borsa es un lloch en el qual, ara que jo sé primer que'ls altres, que l'oncle, com t'ho acaba de dir ell meteix, continua essent ministre, jo puch lograrhi que tu pugues pagar a totes les Jourdains internacionals presents... y futures! Y adeu Subíaco!

Adeu Zanzibar. Ja'm quedo a Roma! Y visca Roma! Que l'oncle vòl fer economies? Que'n faci. Tu faràs sense'l diner del papà. Ja te'n daré jo. Ch. ch. ch. ch. ch! qui'n vòl més?

REMIGIA

Ja tranquila, somrient.

Tu?

ALVISE

No més... a veure si'm pots donar algún detall precís... Procura fer memoria... Què has pogut compendre tu?

REMIGIA

Ay! estava capficada! El telégrama era xifrat y...

ALVISE

Contrariat.

Xifrat?

REMIGIA

El papà ha près la *clave*... l'ha traduit en un fullet de paper, y'm sembla que, després, l'ha esqueixat y ha tirat els trocets a la cistella.

ALVISE

A la cistella?... Busquém, busquém tots dos!

Corren tots dos a buscar la cistella, ell la remena, hi fureteja, troba dos o tres trocets.

Hola! hola!

Llegeix.

Ferro... Ferroviaries.

Se redressa espantat.

En Lluis!

REMIGIA

També s'espanta, s'interposa devant de la cistella y l'Alvise, com per amagarlo a'n en Lluis; després se'n va de puntetes cap a la porta de la dreta escoltant, torna y tot baixet:

No!... En Lluis no hi es!...

Cambiant, sempre en veu baixa y apoyant una mà en l'esquena de l'Alvise, que vòl rellegir aquells trocets.

Tu: y el papà?... El papà?...

ALVISE

Titubeja, sacudint l'espatlla.

No fem ré de mal.

REMIGIA

Juramho!

ALVISE

Ni mal, ni bé!... Sí, es un bé per nosaltres que... no fá mal a ningú!

Pàlit, sempre intranquil, cercant, febrosench entre'ls trossos de paper.

Ses... con...

Enviant a Remigia altre cop, cap a la porta.

Allí, allí! Vigila!

La segueix ab la mirada mentres continua triant paperets, y llensant els altres a la cistella.

REMIGIA

Desitjant tornar a prop d'Alvise: baixet.

Tampoch, ningú!

ALVISE

Signant que no's mogui.

Vigila! Vigila!

Llegint.

Proposta... Reserva...

TELÓ

SEGON ACTE

La mateixa decoració del primer.

ESCENA I

LLUIS *y* PONTEDERA.

No hi ha ningú. Entra en Lluis de la dreta. Obra primer a dreta, després a esquerra els comutadors de llum eléctrica y introduheix en Pontedera.

LLUIS

A Pontedera.

Sa Excelencia tornarà a les dèu del dinar ab sa Magestat. Sa Excelencia m'ha ordenat que si'l senyor Doctor venia abans de les dèu, li pregués que faci'l favor de seures y de esperar a Sa Excelencia!

PONTEDERA

Te felicito, Lluis. Has arribat a ser un gran mestre de cerimonies! Y els bigotis?... Ja no corren cap perill?

LLUIS

Somrient.

Sembla... que no.

Se'n va per la dreta. Pontedera parantse, tararejant tot baixet; obra una petaca de cigarrets; n'encén un. Entra Remigia.

ESCENA II

PONTEDERA *y* REMIGIA.

REMIGIA

Escotada, ab un rich collar de brillants.

Còm? Jo, venia a buscar al papà y, en lloch seu, qui hi trobo?... El censor y rondinaire etern.

PONTEDERA

Indicant el cigarret.

Que s'ha permés una llibertat.

Va per deixar el cigarret en una cendrera.

REMIGIA

Fuma, fuma! Fins, jo y tot fumaré, si'l senyor doctor no s'hi oposa.

PONTEDERA

Al contrari. Mira, jo mateix t'ofereixo la metzina.

REMIGIA

Ab intenció.

T'agradaría enmetzinarme?

PONTEDERA

Això'ls metges, no podem ferho... sino a ulls cluchs.

REMIGIA

Vivament.

Al papà, suposo que no més vens a saludarlo, eh? Ara està divinament y...

PONTEDERA

Marcant la diferencia que Remigia no ha notat.

Fa alguns dies que *se sent bé.* Entre'l Ministeri y els negocis, logro tot just aguantarlo en els moments que va a aclofarse. He vingut també per tu, a despedirme.

REMIGIA

Te'n tornes a Milàn?

PONTEDERA

Demà. Se m'ha acabat ja la llicencia! En Lluis m'ha dit que'l teu papà tornarà a les dèu y que demana que l'esperi.

REMIGIA

Sempre així'l papà. Ni jo meteixa puch veurel quasi may. Al matí, quan li dono el bon día, y a darrera hora, quan vinch a darli la bona nit. Esmorza quasi sempre al Ministeri en quatre esgarrapades. Pera dinar, o vé a casa a deshora, o'm deixa per algún convit oficial. Avuy dina ab el Rey.

PONTEDERA

Ja m'ho ha dit en Lluis.

REMIGIA

Per això, perque al menos puguin saludarlo, he avisat als meus amichs qu'aquesta nit rebria molt mes tard.

PONTEDERA

Hola! hola!... Recepció de gala?

REMIGIA

Vaja, no't mofis de les meves reunions,

ara. Temps enrera donava tres *soirées* per setmana; però ara no més una, y a poquíssims amichs del papà, tots empleats. El seu càrrech ho exigeix. Fem un xich de música, quatre salts... Els hi dono una taça de thé, una copeta de *champagne*... Per què'm mires aixís?

PONTEDERA

Admirava la teva *toilette*.

REMIGIA

Ah! T'agrada?... Es del any passat... Ja té un any!

PONTEDERA

Ja's vèu qu'ès jove!

REMIGIA

En havent saludat al papà, també entraràs, eh?

PONTEDERA

Signantli l'americana.

Mira: ja sé que l'ábit no fà'l monjo: però fá'l cavaller.

REMIGIA

Això ray. Prens un cotxe y en un quart de hora ja tornes a ser aquí, encasacat! Lo que hi há ès que tu a n'a mi no'm pòts veure! Y dius que t'estimes al papà!...

PONTEDERA

Y si fos precisament per això?... Perqué'l teu pare t'estima massa?

REMIGIA

Per gelosia?

PONTEDERA

Rodant el cap.

Per temor.

REMIGIA

Mauri, Mauri, que'm vòls posar orgullosa?

PONTEDERA

No! cah! A la meva edat, noya, les senyores guapes, ja no'm fan por per mí; me'n fan pels meus amichs. Te temo... pel teu pare.

REMIGIA

Arrugant el seny.

Per... què?

PONTEDERA

Ja te l'he dit el perquè. T'estima massa. Y això d'estimar més als altres qu'a nosaltres meteixos, may convé. Es un amor contra natura y, per lo tant, morbós, culpable.

REMIGIA

Quan s'estima de veres, sempre estimém més a l'altre qu'a nosaltres meteixos.

PONTEDERA

Això els estimats, no les filles.

REMIGIA

Perquè aquesta diferencia?

PONTEDERA

Perque'ls amors son disturbis passatgers. Com els flemons: passada l'inflamació, ja no se'n resa. Ademés, els estimats ja's prenen ab els defectes que tinguin. Què dich? Les més de les vegades, si's prenen, ès pels defectes que tenen. Mentres que, les filles, son producte

nostre, y sobre tot, moral... El nostre goig... no pas sempre... però sempre, sí, una dèu de responsabilitats. Per això ès que cal pujarles ab amor y educarles... ab rigor.

REMIGIA

Y els fills?

PONTEDERA

Fills o filles ès igual.

REMIGIA

Donchs, permètem una pregunta: A tu... quí t'ha educat?

PONTEDERA

Rient.

Magnífich! M'has dat la llissó que'm mereixo! Magnífich!.

Campaneta del telèfon.

REMIGIA

Acostantse al telèfon.

El papà. De segur.

PONTEDERA

Deurá dir que no pot venir ara.

REMIGIA

Al teléfon.

Digui!... Ab quí parlo?

A'n en Pontedera.

No ès el papà, nó; ès l'Scarlini

Al telèfon.

Nó, no ha tornat encara... Si. Molt, cert! Ha dit a les dèu... Si. El doctor Pontedera ja l'está esperant... Què? Que l'Eugenia ès al *Constanzi*?... Avuy també?... Però vindrà al sortir del teatre?... Aixis la perdono!... —Si! Si!... Molt bé!... A la vista!

Trenca la comunicació; entra en Mattei

ESCENA III

PONTEDERA, REMIGIA, MATTEI, *de frach, paltó y copalta, al coll la encomenda Mauriziana.*

MATTEI

De molt bon humor.

Algun pesat?... Li dèus haver respost que no sabies quan tornaría jo, eh?

REMIGIA

Es l'Scarlini.

MATTEI

Ah! Menos mal.

REMIGIA

Vindrá tot seguit. Diu qu'ha de parlar ab tu.

MATTEI

Será pel diari. Voldrà indiscrecions del dinar!

Rient.

Qu'está fresch!

Se descorda'l paltó pera llevársel, y s'abaixa el coll, però tot seguit se'l torna a aixecar còmicament per'amagarse l'encomenda. A Pontedera.

El premi de la trahició

Rialla.

REMIGIA

Obrintli les solapes.

No! Qu'ab frach y l'encomenda estás molt maco!

Li lleva el barret y el paltó.

Vritat, Mauri, que està molt guapo així el papà?

MATTEI

Girantse de cara a n'en Pontedera.

Eh, veritat?

PONTEDERA

Fet un arch-de-Sant Marti.

MATTEI

Contemplantse la seva filla.

Però... y tu també... Déixam veure... aqueixa certa encomenda que dus al coll...

Parantse molt en el collar y enseriantseli la cara.

No te l'havia vista may!

REMIGIA

Si, papá! Uy que vegades!

MATTEI

Cah, no!

REMIGIA

Nerviosa y intranquila: depressa.

Per que no t'hi hauries ficsat!... No't recordes que vaig baratar les meves perles de nuvia

y aquell bracelet que'm vas dur de Londres, ab una pila d'altres *bijoux*.

Cridant fort.

Lluis!

Lluis entra.

REMIGIA

Prengui l'abrich del senyor!

MATTEI

A Lluis:

Alça, jayo, alça!

Indicantli que's vòl llevar el frach.

Pòrtam la levita, l'americana, lo que vulguis.

En Lluis, mentres dura'l diàlech, se'n va ab el paltó y el barret y torna ab l'altra pessa de còs y una ermilla.

REMIGIA

Vòls que telefoni al Scarlini que ja ets aquí?

MATTEI

Ja altra cop de bon humor.

No ha dit ja que vindria?

REMIGIA

Si.

MATTEI

Donchs déixal estar.

A Pontedera.

Dèu minuts de repós entre un excercissi y altre... Com al Circh eqüestre. Ni més, ni menos!

Rient.

No diuhen que soch un *clown*?... un transformista?... un volatí?... Donchs, música! Xim! Xim! Xim! El célebre saltimbanquis, Pere Mattei, se presentarà ara, devant d'aquest respectable públich, per embadalirlo ab els seus nous salts y cabrioles!

Se treu l'encomenda y l'entrega a'n en Lluis, qui, ab la Remigia, l'ha ajudat a mudarse. A Lluis ab còmich respecte.

Al estoig, com una reliquia! No està consagrada... però... ha tingut tantes benediccions!...

A Pontedera.

Però ab els seus salts mortals, aquet vell clown, no's trencarà el coll, nó.

Animantse més y més de manera que, en sos ulls, brillin gaubansa y goig.

Seràn mortals pels brètols, per la clientela, per la llopada de furnidors y primistes, per tota aquell furimó de burócrates qu'entrebanca y complica tots els moviments, que's xucla la sanch de la Nació. Y alça, que m'odiin, que'm detestin!... No saben pas el gust que'm dona a mi'l sentirme combatut y odiat!

Rialla.

Encara'm dona més alè! Me rejoveneix!... *Clown! Saltimbanquis!* Xim! Xim! Xim! Entrin, senyors, entrin... Aquesta vegada, el *clown*, farà ballar als ineptes, als pillets y als intrigants! Passin, passin! No hi fa rè que'm paguin ab moneda llorda, y ab insults! Çom que may me podràn dir lladre, sempre el més fort seré jo.

REMIGIA

Aburrida.

No cridis aixís, papà!

PONTEDERA

Vaja, no t'excitis!...

MATTEI

Que no m'exciti, dius? Si so'l home més felis y tranquil del mon. Y sabs perquè?

Fitant a'n en Pontedera y fentli entendre que aludeix al Rey.

Perque no'm sento sòl, nó. Y ab aquell... sabs?...

Ab l'index dibuxantse una corona al front.

ja t'ho asseguro!... correm... bé...—Es...—

Rialla.

un gran xicot!... Deixeu, deixèume acabar ab el vell armatost que'ns priva l'ayre y la claror, y fins tu, tan plè de prejudicis, llavors diràs qu'he fet molt be d'acceptar y de no entossudirme ab aquells ideals que m'haurian convertit el *gorro frigi*... en estrenya-caps!

Se para. Rialla.

Sense adonarmen, anava a engegarvos un discurs. Lo que poden els mals vicis.

Se sent el piano de les pesses de Remigia, qual porta ha quedat oberta.

Que no ho sents?... Els teus convidats, cansats d'esperarte, ja comensan a rondinar ab el piano!

REMIGIA

Se'n va un moment y torna, tancant la porta.

No més hi ha l'Alvise, els Martinelli y la marquesa Libori.

MATTEI

Véshi, véshi! No't facis esperar.

REMIGIA

Entraràs, després?

MATTEI

Si no estich massa cansat, si.

REMIGIA

Si te'n anessis al llit, de primer, crídam. Vuy darte la bona nit!

MATTEI

Mentrestant, fesme un petó! Si me'n dones un de més jo te'l tornaré.

Abrassantla.

Diverteixte força, hala!

ESCENA IV

MATTEI *y* PONTEDERA.

PONTEDERA

No deyes que l'Alvise... el teu nebot, se'n havia d'anar a Zanzíbar?

MATTEI

Sí, se'n hi anirà aviat. S'ha d'examinar de no sé què y, acabat, marxarà inmediatament cap a Zanzíbar o a Trípoli.

Posantse seriós.

Perquè'm fas aqueixa pregunta? Qu'has vist al meu gendre? Te'n ha parlat, potser?

PONTEDERA

Fa dies que a'n en Frederich el vaig trobar al correu. Vêm passejar una estona, me va invitar a anar a Subíaco, però no'm va dir ni un mot de tu, ni de la seva dòna.

MATTEI

Es que'l Schmidt, no tindría pas rahò de de queixarse, sabs? L'Alvise ja no sòls no viu aqui casa, sinó que no més hi vé de lluny en lluny, si tenim algún dinar o alguna recepció. Ja comprens, que tirar la porta pels bigotis a la gent, no's pòt pas fer.

PONTEDERA

Es clar. La Remigia no s'avindria a...

MATTEI

La Remigia?... Ella? La noya faría lo que

jo li manés. La Remigia no té més voluntat, ni altre desitx, qu'acontentarme a mi. No la coneixeu a la meva filla; per això sou tots tan injustos ab ella.

PONTEDERA

Jo no més deya que...

MATTEI

Més val que no diguis rè.

PONTEDERA

Donchs rè, vetho aqui.

MATTEI

El senyor Schmidt, tu, tots... tots vos heu ficat al cap que la Remigia té la manía de rebre, y això no es cert! So jo!... Als meus colegues, als meus subordinats, a les seves families... A'n aqueixa gent bé l'haig de rebrer. La pobre Remigia se encarrega del fàstich, per deslliurarmen a mi, per estalviarme'l pès dels cumpliments y les visites.

PONTEDERA

Dispensa, no'n parlem més de la teva filla. Ja veig que, com el sant nom de Deu, no pòt

anomenarse en vá... Acabavau de dir que l'Alvise ès allí dins, y com que quinze o vint dies enrera, tu vas dirme que se'n anava *tot seguit* a Zanzíbar... rés, se m'ha escapat la pregunta... sense cap malicia.

MATTEI

Ben amo ets de preguntarme sempre lo que vulguis.

PONTEDERA

Vas, ser tu, tu, qui vas dirme que no volias sentir parlar més de dinars, ni recepcions, per no mortificar al teu gendre, y que volies reduhirte perque havias vist que gastavas massa. Jo'm guardo sempre prou de ficarme, si no'm ho demanan, en lo que son actes o interessos d'altri.

MATTEI

Altri! No'm creya pas ser un *altri* per tu.

PONTEDERA

Somrient.

Vaja... soch un estilet—ja ho dius tu—y punxo sense adonarmen.

MATTEI

Prenentlo del bras.

Sabs lo que faltava aqui casa, però no per culpa de'la noya, sinó meva? Ordre. Posat una mica d'ordre, tot va com una seda. Se lluheix com abans no més gastant la mitat. La desgracia meva y la de la Remigia, sabs quína ès? en Frederich. Y no perque sigui dolent; al contrari. Sinó perque no se sab fer estimar. Y quan passa així, l'estimar, en comptes d'esser un bé, esdevé un mal.

ESCENA V

Dits, LLUIS. *després* SCARLINI *y ultimament la veu d'*ALVISE.

LLUIS

Sa Senyoría el diputat Scarlini.

MATTEI

De nou alegríssim.

Que passi! Que passi!

Veyent qu'en Pontedera tracta de despedirse.

No't moguis, home. A l'Scarlini ja'l conei-

xes! Ja sou amichs! Y després que, com en aquest hora, ha de fer el diari, no s'hi estarà gayre. Tu y jo encara garlarem una mica, y, després me'n iré al llit!

A Scarlini rient.

Si vens per indiscrecions, noy es inútil que preguntis. Hauré sigut un panell, un bifaci; si, però el republicà de Sa Magestat es incorruptible.

SCARLINI

En havent encaixat ràpidament ab en Pontedera, tot baixet a'n en Mattei.

Tinch d'anunciar inmediatament, a la primera edició de la *Parola* qu'eixirà demà matí, la querella que presentaràs contra l'Avanguardia...

MATTEI

Jo una querella?

SCARLINI

Per un article contra tu.

MATTEI

Que't tornes boig?

SCARLINI

Baixet.

Cal qu'anuncíis a tots els diaris d'Italia, que posaràs una querella contra l'Avanguardia y has de posarla.

MATTEI

Respon al Scarlini ab una riallada: a Pontedera, que intenta anarsen a la força.

Quédat! May he tingut secrets pels amichs.

A l'Scarlini.

Parla alt, parla alt.

SCARLINI

També jo só amich teu y te tinch en gran estima; proves te n'he dades al Congrés y al diari. Sempre he admirat la fermesa estòica ab que has sabut rebre totes les injuries y calumnies més vulgars. Tu te'n reyes y jo també. Pero avuy, no. Avuy has de dur l'Avanguadia als Tribunals.

MATTEI

Y fuig!—Tinch fet jurament ab mi mateix de deixar inventar a tothom lo que, contra mi, els dongui la gana, mentres no m'ataquin l'honra privada. De lo demés me'n rich.

SCARLINI

Es que...

MATTEI

No sabs que la força més gran del home públich, del home d'Estat, es l'indiferencia? Míra'ls grans!

A'n en Pontedera y tot.

Mireu en Cavour!... y que va tenir contraris tan terribles com un Garibaldi!

SCARLINI

Però a'n en Cavour no li van imputar may cap *agi:* cap negoci brut de Borsa!

MATTEI

Ab un crit terrible, quasi embestint a l'Scarlini.

Còm?...

PONTEDERA

Calmantlo.

Pere! Pere!

MATTEI

Sacudint fortament l'espatlla y asserenantse.

Els hi respondré que tinch les mans massa nètas pera plantalshi a la cara. Porchs!

Rialla, però nerviosa, començant a esbufegar exaltantse.

Una jugada de Borsa, jo? Lo mes inverossímil del mon!... Quan me tractan de caragirat, quan diuhen que he mudat casaca, per ambició, per endosarme la lloreya de cortesà... que diantre! això, pels ximples, encara pòt ser verossímil; però acusar d'especulacions inmorals a un home que, no més dedicantse als seus interessos particulars en lloch d'ocuparse dels del públich y del Estat, seria rich y més que rich... això ès estúpid, ridícol, grotesch! Sí, grotesch!

PONTEDERA

No t'exaltis!... No t'exaltis aixís!

SCARLINI

Tens molta rahó, però això no ès contestar! Y l'article de l'Avanguardia cal contestarlo!

MATTEI

Mes exaltat encara.

Però ès que trenta anys de vida inmaculada no responen per mi? Aquesta semi pobresa meva no respon per mi? Fa trenta anys que remeno milions...

Picant a la caixa.

Aqui teniu la meva caixa! Obríula! No podreu trobarhi, nó, més enllà de mil lires meves!... Oh! no'm querello! No! .. De mica en mica, un s'habitua a tot. Primer, tenia poch talent... van acabar per dirme bestia! Mes tard, que'm manca carácter. Ara, ja no tinch ni honra, só un indecent! Cal habituarse a tot... a tot... y després...

Cayent de cop sobre una poltrona alacaygut.

ferse a tot, o... reventar.

Al cap d'un moment: al Scarlini.

Aqueix diari... dónamel.

Pontedera va a la taula y omple mitg vas d' aigua. Mattei, cada cop més abatut, se mira a l'Scarlini y a'n en Pontedera, apretant el diari ab má tremolosa. Pontedera li fa beure aigua.

Gracies.

Obra'l diari.

SCARLINI

Pàgina segona. Columna tercera.

MATTEI

Llegint.

L'esplendor...

Corferit.

L'esplendor?...

Torna a llegir.

«L'esplendor y els esplendors d'un nou ministre. Dels jòchs d'acròbata, als jòchs de Borsa!»

Llegeix, per si, tot l'article: se'l veu bleixar cada cop més fort, esgroguehintse: per primera vegada, té una esgarrifansa, una foguerada produhida per les pulsacions trameses pels grans vasos del coll. Després, torna'l diari a l'Scarlini: ronch.

Sí!... Si!... Querella... Querella... Ab tota l'amplitut de proba possible.

SCARLINI

S'entén.

Dona'l diari a llegir a'n en Pontedera, que se'l llegeix.

MATTEI

Botzinant.

Han d'anar a presidi! A presidi!

SCARLINI

A Pontedera.

Es la primera edició de l'Avanguardia, que s'escamparà per tot Italia demà matí, quan la

segona edició tot just apareixerà aqui a Roma. Per això es convenientíssim que tots els corresponsals puguin telegrafiar ja aquesta nit a'n els seus diaris, l'estracte de la meva resposta anunciant la querella.

PONTEDERA

Això ès.

Torna'l diari a l'Scarlini.

SCARLINI

Sonrient: a Mattei.

Ademés, tenim la circunstancia favorable de que si tu ets honrat, també ho só jo, y ès ben notori que, si'l meu diari't defensa, no és pas diari que's vengui per ningú.

MATTEI

Més tranquil.

Y encara un altra sòrt. Y és, que d'ensá que vaig rebre el telégram del Ministre de Hisenda—que ja sabs que, de primer, hi feya oposició—accedint a que's firmés el contracte d'aument de wagons ab l'Italo-Americana...—jo, a fi d'evitar tota propalació o sorpresa dels interessats ab l'emissió de títols en Borsa, vaig practicarho tot, secretament, jo meteix en

persona. Ningú del mon n'ha pogut saber rè, fins que l'operació ha sigut feta. Allà dins hi hà en Martinelli, el meu secretari particular, el meu *alter ego;* el crido y ell vos confirmarà que no n'ha sabut rè, fins fa vuyt dies.—Lluis!

SCARLINI

Què fás?

MATTEI

Faig cridar a'n en Martinelli!

SCARLINI

Deixa estar a'n en Martinelli, home!

PONTEDERA

No necessitem pas testimonis per créuret.

MATTEI

Com veig que tots dos estimeu necessari, indispensable, que jo recullí'l llot que'm tiren.

PONTEDERA

Recullirlo nó. Respondre.

SCARLINI

Si senyor! Y sense retòriques! ¿Quan vas

pel carrer y la roda d'un cotxe t'esquitxa de fanch la cara, que no te'n tornaràs a casa a rentartela, per cavaller que siguis? En Martinelli! Testimonis!... Perquè testimonis? Per probar qu'has mantingut secret el contracte ab l'Italo-Americana?... Si l'Avanguardia — ¿què no ho has llegit? — precisament t'acusa d'haverlo tingut secret per jogar y fer jogar al alça ab les italo, a compte teu!

MATTEI

Confós.

Tens rahó. Sí, tens rahó! Un hom acaba per perdrehi'l cap!

SCARLINI

D'interessant y ben precís—per les nostres indagacions—en l'article de l'Avanguardia, hi ha dues coses; un *fet* y un *nom*. La jugada a l'alça ab itálos feta justament vint dies enrera...

MATTEI

Just. Vint dies! Precisament l'endemà d'haver jo rebut el telégram! Quan jo, ningú més que jo, el coneixia! Y el nom?... No recordo'l nom...

SCARLINI

¿El del agent de cambi qu'hauria jogat pel teu compte? Enrich Gardani.

MATTEI

Gardani?... May havia sentit semblant nom. Però,... y que no podria també deures a indiscreció, o mala fè de l'altra part, de la Italo?

SCARLINI

Podria ser; però hi ha una circunstancia especial a tenir en compte: la péssima fama del tal Gardani. A Borsa, la gent com sal y acreditada se'n aparta. Y jo, en cambi, he descobert qu'ell està en íntimes relacions ab el teu nebot.

MATTEI

Ab l'Alvise?

SCARLINI

Precisament. Ab aquest *contino* de Venecia y diplomátich a estones. He sabut que... la corrian plegats. Que's passaven la nit jogant.

MATTEI

Jogant?

SCARLINI

En el entre-sol d'un cafè—una timba—de la via Nacional.

MATTEI

El meu nebot?... Perquè no m'ho deyas, donchs?

SCARLINI

Si tot just fà una hora qu'ho sé.

PONTEDERA

Per quí?

SCARLINI

Pel més llest dels nostres *reporters*. En Tito Squaglia, que té tot el dalè y olfat d'un perdiguer.

MATTEI

Y has esperat fins ara fá un hora a saberho?

SCARLINI

L'Squaglia, s'entera de lo del dia. Al entregarme el número de l'Avanguardia, encara

humit y tot de la màquina, m'ha donat les informacions que'm poguessin convenir.

MATTEI

L'Alvise? Quí sab?... Es tan criatura, encara! Entabanat... arrossegat... El jòch?... Però cah! Si sempre m'ha dit qu'ell no juga!.

SCARLINI

Uy! Del dit... al... fet!...

MATTEI

Nerviós, pegant a l'espatlla d'en Pontedera.

Si!... Tens rahò. L'hem de treure d'aqui. Tot seguit!

A mitja veu.

Oh, fins el tudesch tenia rahò!

Fort.

Però una malifeta... una pillada... el meu neboth?... No!

Convencentse, somrient y acabant per riure.

Y cah! L'Alvise? Y què'n podria saber l'Alvise del contracte del govern ab l'Italo-Americana?

SCARLINI

Es qu'ademés...

MATTEI

Encara hi ha més?

SCARLINI

Una cosa que li podràs preguntar a n'ell tot seguit.

MATTEI

Allà dins ès: el cridaré.

SCARLINI

En Tito Squaglia, ha sabut que corre per aqui una lletra del teu nebot per 10.000 lires, girada y feta descomptar al banch per l'Enrich Gardani.

MATTEI

Incrédul.

L'Alvise? Dèu mil lires? Però quí vòls que li deixés dèu mil lires?... si no té ni un clau, pobre infelís!

SCARLINI

Per això meteix fá mal pensar, el qu en Gardani els hi deixés. Un sospita qu'aquet devia procurar pescar al teu nebot ab l'intent

premeditat de fer algún negoci gros valentse d'ell.

Mattei les empren corrent cap a l'esquerra.

PONTEDERA

Parantlo.

Què vas a fer?

MATTEI

Allà hi ha l'Alvise.

PONTEDERA

Però que vòls moure un escàndol?

MATTEI

Jo perdo'l cap! Jo perdo'l cap!

PONTEDERA

Si, home, si! Pensa en lo qu'ets!

SCARLINI

Feslo cridar per en Lluis.

MATTEI

Si, si.

Signant a Pontedera que cridi a'n en Lluis. Pontedera va a ferho.

SCARLINI

El para ab un signe: a'n en Mattei.

Espérat... Interrógal a soles y oblígal a declarar la veritat. Te repetiré lo d'en Mauri: «Pensa en lo qu'ets». Y pensa que, del teu honor, no n'ets amo tu sol; en aquets moments, el teu honor és també nostre, és l'honor dels teus amichs; és l'honor de tot el Ministeri. Si apareix un culpable, anch que siga a casa teva, anch que sigui'l teu nebot, o qualsevulla altre parent... cap indulgencia; el fallo igual per tots. Recórdaten: tu no tens dret a deixar parlar el cor, ni a amagar a ningú darrera teu. Per tu y per nosaltres, la teva persona ha de permaneixer sempre com ès: immaculada.

MATTEI

Tranquil y resolt: a Pontedera.

Crida a'n en Lluis.

Lluis entra y's para al peu de la porta. Mattei a Scarlini.

Anuncía en el teu diari que poso querella a l'Avanguardia, ab la més amplia facultad de prova. Y que ho telegrafiin inmediatament així a tota Italia els corresponsals.

SCARLINI

Dona una gran estreta de mà a'n en Mattei.

Me telefonaràs, més tart?.

MATTEI

Si.

Scarlini s'en va depressa, cambiant un ràpit acatament ab en Pontedera. Mattei a Lluis.

Al senyoret Alvise, que vingui al moment.

En Lluis s'en va, y quan la porta de l'esquerra està oberta, se sent de dintre la veu de l'Alvise.

ALVISE

«A la filla del Papà Ministre». LA MÚSICA DE MADAME ANGOT: «Sonó la figlia», etc.

Un esclat de rialles, y un moment després, altre cop, silenci. En Mattei no ha apartat els ulls d'en Pontedera. En Lluis atravessa l'escena tornant de l'esquerra y desapareix per la dreta.

MATTEI

A Pontedera, suplicant, en veu baixa.

Mauri, Mauri, no'm deixis!

PONTEDERA

També baixet.

M'estaré allí fòra. Quan vulguis, crídem.

Surt per la dreta.

ESCENA VI

MATTEI, ALVISE *y después* REMIGIA.

ALVISE

Alègre fins pel champagne qu'ha begut.

Diu que'm demanes?

Mattei, clavantli una mala mirada, mut.

Aqui'm tens a tes ordres, oncle Excelentíssim!

MATTEI

Palidissim y ab veu ronca.

Sàpigues que jo no sô un pallasso... Y molt menos el teu pallasso.

ALVISE

Cambiant: seriós y ab respecte.

Què vòls dir?

MATTEI

Donant una passa en vérs ell.

Quines relacions hi ha entre tu y un cert Enrich Gardani, agent de cambi?

ALVISE

Ab un ensur que domina tot seguit.

Cap.

MATTEI

No'l coneixes?

ALVISE

Ap... penes de vista.

MATTEI

Mentider!

ALVISE

Ofès.

Oncle!...

MATTEI

Mentider! Y a mi no'm plantis cara, ho sents? Estàs mentint! Tu't passes ab ell les nits jogant, dins d'un café, d'una timba de la via Nazional!

Sense tréureli'ls ulls d'assobre.

ALVISE

Sempre, nó; alguna vetlla, al billar... Però may he tingut cap relació ab ell.

Recobrant la seguretat y desinvoltura.

Com no vulgan dirne relacions d'allò que tem ab els qui'ns trobem sempre per teatres y cafès! Un els saluda: bon dia o bona nit. Y, si t'he vist, adeu y moltes!

MATTEI

Ficsantlo sempre.

Però ab tots aquells que trobem per teatres y cafés, y ab els quals no tenim més relacions, no hi descomptem lletres de dèu mil lires!

Alvise té un altre lleuger ensur. Mattei tirantseli al demunt, l'aferra ab les dues mans per les solapes del frach y sacsejantlo, li diu a la cara

Cert es! sí, cert!... No ho pots negar! T'ho he llegit a la cara! Sí, que ho has fet! Y si ara no'm dius la veritat, te mato. Com hi ha Deu, te mato.

ALVISE

Si... Vaig perdre jogant ab ell... al *bacarat*... Li vaig firmar una lletra...

MATTEI

Y l'has pagada?

ALVISE

No.

MATTEI

Sí.

Sacsejantlo, y encara ab veu ronca.

L'has pagada, pagada, pagada...

ALVISE

Espahordit.

Si, senyor.

MATTEI

Y el diner?... El diner?... D'hont has tret el diner?

ALVISE

Tornant a jogar y guanyant.

MATTEI

A'n aquin jòch?

ALVISE

Al meteix!... Al *bacarat*...

MATTEI

A la borsa! A la borsa! Jogant ab en Gardani a la borsa!

ALVISE

Si, senyor.

MATTEI

A l'alça d'Italo-americanes?

ALVISE

Si, senyor.

MATTEI

Avuy fa vint dies?

ALVISE

Si.

MATTEI

Y al saldar, quant heu guanyat?...

ALVISE

Dues centes mil lires...

MATTEI

Que vos heu partit ab en Gardani?

ALVISE

Si, senyor.

MATTEI

Y còm vas saber lo del contracte ab l'Italo? Còm vas saberho?... Còm?...

ALVISE

Soltantse, repetlint a'n en Mattei ab virió y ab el major descarament.

Això, és cosa meva.

MATTEI

Teva?

ALVISE

Vaig arriscarme y... vaig encertar!

Remlgia apareix en el llindar de la porta de l'esquerra.

MATTEI

Sempre a mitja veu.

Ets... un... lladre!

ALVISE

Senyor Mattei! D'igual a igual...

MATTEI

Interrompentlo violentment: quasi afònich.

Sí, d'igual a igual. Y sens miraments, sen-

se pietat, per cap memoria, per cap vincle de la sanch. D'home a home!

REMIGIA

Papà! Papà!

Corre espalmada cap en Mattei y Alvise.

MATTEI

Foragitat.

Tu ets un lladre!

Alvise s'arrenca ab ràbia, però la Remigia'l conté.

MATTEI

Has furgat en els meus papers, y m'has robat secrets meus. Has robat. Lladre! Passa la porta! Aqui no hi tornis a posar els peus, may més. Però jo promouré causa, sense cap miramen, sapigasho! Vull defensarme. Demà't farà declarar el jutge.

ALVISE

Està bé. Li repetiré, lo qu'he dit aqui. No tinch rè més qu'afigirhi.

S'en va per la dreta.

ESCENA VII

MATTEI *y* REMIGIA.

REMIGIA

Confosa y trémula.

Papà!... Oh, papà, papà!

MATTEI

Oh! no ho sabs?... Ha fet una pillada... Y jo'n só la víctima, jo! L'Avanguardia m'acusa a mi, ab totes les lletres, d'especulacions brutes y vergonyoses! A mi! Serà absurde, més encara, infame, grotesch, eh? Ah, però! els meus enemichs, tots els meus contraris ho creuràn. Sí, interessats hi estàn! Es el seu ofici calumniarme! Y per tota Italia, figúrat... A'n aquesta hora se m'acusarà de prevaldrem dels secrets del meu càrrech, per omplir la meva caixa! Oh! querella criminal! Querella! Y el procés, sí, contra'l teu cosí Alvise, contra aqueix brètol! Duescentes mil lires!... Però, còm, còm s'ho faría per saber?... Còm s'ho devía fer?

A Remigia.

Ah, però, demà ¿sabs? cantarà. El jutge... el fiscal el faràn cantar! Oh, sí!

REMIGIA

Llensantse al coll de son pare.

Oh, papà, papá... perdónam!...

MATTEI

Sense compendre.

Que't perdoni? Què tens que veurehi tu ab l'Alvise?

REMIGIA

Sí, perdónam! perdónam!

MATTEI

Que't tornas boja?

REMIGIA

Jo no sabía que fes mal...

MATTEI

Ab un llampech de la veritat, la repel-leix: la Remigia cau a sos peus.

No sabias que fessis mal?

REMIGIA

Que fés... tan mal!

Mattei la ficsa terriblement; té tota la vida als ulls, un gran afany, tremolor convulsa a les mans y llabis: li fa un signe ab el cap de prosseguir. Remigia sempre agenollada.

T'ho juro... t'ho diré... t'ho confessaré tot... Tenia por de tu... d'en Frederich... que aquell matí havía sigut aquí casa...

Mattei, de sobte's ficsa en el collar de la Remigia: cau demunt la poltrona, no sent ja lo que aquella li diu: els seus ulls restan clavats en el collar, y la cara se li posa terrosa: té una contracció nerviosa en el semblant.

Aixís y tot, jo volia agenollarme aquell día als teus peus... Però.., quan vas dirme qu'havias venut la casa... 'm faltà cor... Deu meu... lo que vaig patir!.., Jo ja no dormia... me creya morir... me trobava aqui, quan vas rebre'l telégram del Ministre y...

MATTEI

Qu'ha seguit fit en el collar, s'alça, li arrenca del coll, li clava sota't ulls ab la mà trèmula y ab llàgrimes que se li escolen per la cara trasmudada: després, ab veu ronca, tremolant més y més, com espantat de si meteix de poder cometre un crim.

Vésten! Vesten!

L'alça de cop, y empeyentla cap a la porta de l'esquerra: més fort.

Fuig!... Fuig!...

Remigia fuig per l'esquerra.

Mattei com ubriach, tantineja, s'agafa'l cap ab les mans: de mica en mica, va comprenent lo terrible de la situació: barbotejant.

Scarlini!... Scarlini!... No... la querella!...

Roda d'aci d'allà tantinejant; vòl escriure però no pòt; se posa la bocina del telefon als llabis, però no pòt parlar; a la fi botzina.

Scarlini! Scarlini!

Se trenca'l coll de la camisa per poder cridar y, corrent la cap a porta de la dreta, crida desesperadament.

Mauri! Mauri!

ESCENA VIII

MATTEI *y* PONTEDERA.

MATTEI

Scarlini! Scarlini!...

Fent qne no ab el cap y la mà.

Querella... No! No! Impossible! Jo! jo! He sigut jo! Culpa meva!

PONTEDERA

Qu'ha endevinat, ficsantlo.

L'Alvise? La Remigia?...

MATTEI

Trencant a plorar y llensantse als brassos d'en Pontedera.

Estich perdut! Estich perdut! M'han ensorrat!

TELÓ

TERCER ACTE

L'endemà cap al tart. La saleta de Remigia tocant al seu dormitori. Molt lucse y molta elegancia. A dins del dormitori, obert de bat a bat, s'hi veurá la Claudina omplint els baguls y maletes de la Remigia. A la saleta, un gran *mundo* mitg plè de vestits, dues capses de capells, una d'elles al peu del *mundo*, y un escampall de faldilles, cintes y mil coses pera ficar als baguls. Per demunt del llit y demés de l'alcova, molta roba interior finíssima y un altre bagul ja plè. A mà esquerra, la porta d'altres pesses interiors; a la dreta, la de l'anticambra. Una làmpara encesa en l'alcova y un altra, també encesa, en la saleta.

ESCENA I

La REMIGIA, *asseguda demunt d'un divàn baix, plè de coixins, ab el cap entre les mans, pàlida y ab l'esguard divagador. La* CLAUDINA, *dins l'alcova, plegant els vestits qu'ha de ficar als baguls.*

CLAUDINA

Venint de l'alcova y acostantse a Remigia, ab veu respectuosa y planyívola.

Senyora... Aquell vestit blau, sastre, d'en Doucet, vòl que'l fiqui al bagul? A Milàn potser hi farà fret... O si s'en van a fòra...

Remigia arrup les espatlles sense respondre. Claudina, després d'esperar un moment:

Bah! per lo que puga ser, el ficaré al bagul, sempre li podrà fer servey.

S'entorna a l'alcova.

REMIGIA

No més ab un fil de veu.

Claudina ..

CLAUDINA

Senyora?...

REMIGIA

Ja l'has enterat bé al porter?

CLAUDINA

No'n dubti Dirà a tothom que la senyora ja es cap a Milàn.

REMIGIA

Ficsantla bé.

Als amichs... als parents... A tothom?

CLAUDINA

Si senyora. Fins al senyor Schmidt.

Remigia, al sentir aquest nom, fa una estremitut d'esglay. Claudina a Remigia, senyalant cap a la porta de l'esquerra.

El senyor Pontedera.

REMIGIA

Aixecantse.

Vés, vés. No perdis temps.

Claudina s'entorna a l'alcova y continua pleganthi vestits y embagulantlos, mentres dura'l diálech.

ESCENA II

REMIGIA, CLAUDINA, *a l'alcova, y* PONTEDERA.

REMIGIA

Sortintli al pas, tota anguniosa.

Còm està'l papà?

PONTEDERA

Decantant el cap.

Va seguint... La nit passada'l vaig veure molt mal. Avuy ha tingut un altre atach, però no tant fort. La digital ha fet efecte.

REMIGIA

Però, ara, ara?...

PONTEDERA

Allàns les quatre, s'ha ensopit un xich... després, com per miracle, ha comensat a deixondirse, y ara... s'està al estudi... escrivint.

Remigia fa un gran sospir, aixecant els ulls al cel.

Ha parlat de tot, s'ha recordat de tot ab una calma extraordinaria, imposant. Li he promés, que jo, després d'haverte acompanyat a Milàn, procuraré que'l director del hospital me concedeixi algun altre dia de llicencia per poder tornar a Roma y acompanyarlo a'n ell, a penes ho tingui tot preparat per marxar d' aquí.

REMIGIA

Ab angoixa.

Y no'm vòl veure més?... Més?...

PONTEDERA

Més?... Nó, pobre home! Jo meteix li he aconsellat. L'he persuadit a deixarte marxar sense véuret. Tal com està, no'ns podem exposar a imprudencies. Qualsevol nova emoció podría serli fatal. Passats uns quants dies, vos tornareu a veure, ab més tranquilitat a Milàn ò ahont hagueu resolt anar.

Remigia se llensa a la poltrona y plora. Pontedera la deixa plorar, mirant, mentres tant, tot aquell escampall; dona una ullada als vestits, als barrets, a tot alló: se mira la Remigia y roda'l cap ab tristor.

CLAUDINA

Surt de l'alcova, y a poca distancia de Remigia, se para.

Senyora: que me'n porto a Milàn aquells dos gorros nous, de passeig?

Remigia arrup l'espatlla, fastiguejada y no respon. Claudina, mentres dura'l diàlech entre en Pontedera y la Remigia, obra un armari, ne treu dos gorros, l'un el deixa a la tauleta, l'altre demunt d'una butaqueta, y s'entorna a l'alcova.

REMIGIA

A Pontedera, que contemplant a Claudina ha rodàt el cap.

Ironíes de la vida!. . morirse una de pena... y...

PONTEDERA

Oh, sí! Tens rahó! La vida... es irònica! El teu pare ha enviat ara les seves dimisions al President del Concell y al President del Congrés, fundantles en que'ls frequents atachs de la seva malaltía de cor, no li permeten ja treballar tant, cansarse aixís, y sobre tot resistir, ademés, la guerra inicua y encarnissada que se li fá. Aquestes explicacions, qui tinga interés en créureles se les creurà, y qui tinga interés en no créureles... siguin ò nó certes... no les creurá. Ironíes de la vida!

REMIGIA

No'm perdonarà?

PONTEDERA

El teu pare?

Ab somris amarguissim.

Quí'n dubta!... Però, creu...

Mira al voltant, se mira'l rellotge.

procura enllestir, eh!...

REMIGIA

Per mí ja podriam marxar ara. La Claudi-

dina, ab l'equipatje, vindrà quan pugui. Ara! ara! si vòls.

Pensant ab en Frederich.

Ja nó'm veig l'hora de trobarme al tren, d'estar en marxa, fòra de Roma!

PONTEDERA

M'en vaig a pendre un bocí y a tancar la maleta. Tornaré a veure encare'l teu papà, y, allans les dèu, vindrè a buscarte ab un cotxe.

REMIGIA

Ab espant.

Tancat, eh?

PONTEDERA

Tancat.

Torna a esguardar tot allò, ab expressió molt significativa y dona una altra ullada a Remigia, sense qu'aquesta se'n adoni, molt expressiva.

Sabs aquell...

Remigia l'interroga ab la mirada: ha comprés que's tracta de l'Alvise.

Sí. A horas d'ara, ja és a Génova. Demà matí, s'embarcarà, y al Brasil directament. La

carrera a passeig. Va darme paraula d'honor de que, per molts anys al menos, no enviarà noticies seves, a ningú. Y crech que... la mantindrà. Fins a les dèu, donchs, eh? Qu'estiguis llesta.

Se'n va per la dreta.

ESCENA III

REMIGIA, CLAUDINA, *encara a l'alcova; després* LLUIS, *y a la fi,* FREDERICH.

Remigia torna a seure's aclaparada pe'l trastorn. No plora, roman muda com anorreada.

CLAUDINA

Fòra en Pontedera, torna de l'alcova, s'atansa a Remigia, la mira ab afecte.

Senyora: y aixís vòl posarse en camí? Sense pendre ni un glop de caldo?

REMIGIA

No vuy rè.

Entre sí.

Tots contra mi!... Ni un ay de compassió.!

Escolta vers la porta de la dreta: la Claudina, també.

LLUIS

D'aquell costat d'afòra.

Creguim! Li juro, don Frederich!

Remigia s'alça de cop, tremolant.

Sa Excelencia no's troba bé. Està malalt. No pòt veure a ningú!

Entrant per la dreta entregirat y fent signes a Remigia pera que se'n vagi.

El Doctor Pontedera li ha prohibit!

FREDERICH

Entrant, apartantse a'n en Lluis, y ab gran fredor.

No ès el meu sogre a quí busco.

A Remigia.

Haig de parlar ab tu.

Lluis s'en va obehint a un signe de Remigia. Claudina s'entorna a l'alcova a continuar la feyna.

REMIGIA

Recobra'l coratge y l'audacia, y's gira tota resolta y sornuda de cara a'n en Frederich.

Has de parlar ab mi? Digues.

FREDERICH

Sempre serè.

Treu d'allí la cambrera.

Signant l'alcova.

Y tanca la porta.

REMIGIA

Desde'l peu de l'alcova a Claudina.

Vesten un moment.

Tanca la porta y's planta devant de'n Frederich, interrogantlo ab els ulls.

ESCENA IV

REMIGIA, FREDERICH, *al final en* MATTEI.

FREDERICH

Eret y ab calma.

Desitjo que'm diguis, tu, la rahó positiva, certa, de les dimisions del teu pare.

REMIGIA

Jo?

Arrupint les espatlles.

Què sé jo?

FREDERICH

Còm? Tu, la seva filla, no sabs, no has

procurat saber per quina rahó el teu pare—y precisament en aquests moments—ha presentat les dimisions de ministre y de diputat?

REMIGIA

No...

Corretgintse.

Unicament sé que ja fa temps que's sentía cansat y aburrit, de tanta feyna... que l'enfadava y enrabiava la guerra inícua que li fan, tota d'injuries y calumnies.

Cada cop més recelosa per la mirada freda y atenta d'en Frederich y més nerviosa.

Y després, que'l papà no's troba bé. No'n fa poch de temps; que deya que volia dimitir... que volía reposar! Fins en Mauri, com amich... y com a metge li ha aconsellat qu'ho fès.

Veyent qu'en Frederich se ficsa en els vestits, els gorros y el bagulam.

Jo me'n vaig uns dies a Milàn per... preparar...

FREDERICH

El vostre pis?... No serà pas, perque la casa està venuda.

REMIGIA

Passarém uns dies a casa en Mauri. Després, el papà ja t'escriurà... quan sigui hora d'avisarte... pera que sàpigas ahont l'acompayaré una temporada no sé si a la costa ò a montanya... allà ahont en Mauri li sembli millor qu'anem.

FREDERICH

Sempre fret.

Però còm diantre, en Mauri Pontedera, un home respectabilíssim com és baix tots conceptes, tan reflecsiu, tan inteligent, tan coneixedor dels homes y tan bon amich de ton pare, no li ha fet entendre que, en aquets moments, les seves dimisions equivalen a una cayguda, a una desfeta vergonyosa, a una fuyta? Com diantre! L'Avanguardia acusa al Excelentíssim senyor Mattei d'un gran abus, que, donada la seva condició, esdevé, criminós... y el senyor Mattei, en comptes de contestar ben fort, d'embestir judicialment a l'Avanguardia y als seus difamadors, estén les dimisions y fuig... al mar, ò a la montanya, segons aconselli'l metge?

REMIGIA

Torbantse cada cop més.

Què sé jo?... Còm puch saber jo del papà... Jo no sé ré, jo...

FREDERICH

Però tu sabs lo de l'Avanguardia. No has llegit l'article?

REMIGIA

No.

FREDERICH

No? De totes maneres, bé sabrás, bé t'hauràn dit, que, en aquest article acusan al teu pare—diputat, ministre,—d'una ilícita operació de borsa?

REMIGIA

Oh!

Excitantse.

Això ja sé jo que no ès veritat, qu'ès una falsetat, y el meu pare fá ben fet.

FREDERICH

Fá molt mal fet; y no cridis. No veus jo que tranquil? Acalorantse no's va en lloch. Estem d'acord en que l teu pare no ha jogat a

l'alsa ab els italos. Estich *convensudissim* de que *no ès veritat*, y que no ès veritat, si, tu ho sabs.

REMIGIA

Ab vivesa.

Tot fals, tot fals!

FREDERICH

Tot fals, nó: aquí està la cosa. Tot fals, nó; perque la jugada... la estafada es un fet cert. Ara, jo repeixo, que desitjo, que vuy saber per tu,

Acalorantse gradualment.

el perquè'l teu pare aguanta una acusació tan terrible y precisa? còm el teu pare, que volent, podría defensarse portant l'Avanguardia als tribunals, desenmascarant als vers culpables, no ho fa y prefereix que'ls acusadors li trossegin l'honra, timbes avall!

REMIGIA

Tremolant tota.

Però.... però jo... còm vòls qu'ho sàpiga?

FREDERICH

Ah! tu no ho pots saber? tu no sabs quí

son els culpables, eh? Donchs, ja t'ho diré jo: ets tu!

Remigia se deixa caure sobre'l divan, amagantse la cara ab les mans. Frederich altre cop ab calma y freda ironia.

Ets tu! El comte Alvise Coldoredo—el teu cobertor—oh! aquest aviat s'hauría vist encarpetat; però'l teu pare ha cregut, ha esperat, que podria salvar la teva honra sacrificantse la seva. Flaqueses, ilusions de pare! El relat de aqueixa feta o malifeta, ab el teu nom junyit ab el del teu cosí, van ja de boca en boca per tots els carrers y carrerons de Roma, ab els detalls més curiosos y les anecdotes més picants! Ja fas be, ja, de recullir les teves gales y vestits y fugir de Roma! Aquets dies, no hi podries anar, nó, pel Corso, a lluhir puntes y plomes. . Els pillets t'esbalotarien. Ara ès hora d'amagarte... El teu pare no trigarà molt a desapareixer per sempre; en aquest mon, tot s'olvida aviat... y encara podrás tornar a divertirte fins, si vòls, a Roma.

Remigia, alçantse ofesa, li clava la mirada rabiosa. Frederich deixantse anar.

Nó! Ni tan sòls pel teu pare, has tingut cor! Nó. Ni al teu pare has sapigut estimar may!

REMIGIA

Quí parla de cor? Ahont ès el teu? La teva

gran estimació pel meu pare!... Ah! com l'assaboreges aquest moment! Quín goig, vritat? Las eva desgracia, la nostra desgracia, ès el teu triomf, finalment pòts insultarme y venjarte.

FREDERICH

Mentida! Jo havia vingut aqui ab el ferm propósit de mantenirme serè. No'm duya cap propósit de venjansa; cap desitj d'insultarte.

REMIGIA

Nó? Donchs què venías a ferhi? Perquè has volgut veurem, forçantho tot, sinó per atormentarme?

FREDERICH

Solament per dirte: que si el teu pare t'ha sacrificat el seu honor, no esperis pas que jo't sacrifiqui ara, el meu. Lo qu'ha sucsehit, ja ho havia mitj dit al teu pare. Desd'ara renuncio la direcció de les Papereres, la col-locació que per recomendació d'ell vaig obtenir. Me'n iré lluny, fòra d'Italia. Tornaré a començar la vida pera guanyarme'l pá. No vull sinó, que per tots els seus passos legals y per declaració expressa del tribunal, tu'm tornis el meu nom.

REMIGIA

Ab una rialla barrejada ab llàgrimes.

Clá, clá, clá, clach! L'home de cor, que no's venja! Avuy, ja fòra miraments! Cap clemencia! Ni tant sòls pel meu pare! .. Que'm contes! Estem arruinats!

FREDERICH

Avença per abalansarse contra Remigia: qui roman impertèrrita.

Y aquell altre? El teu cómplis, la teva cobertora?... El teu amant?

REMIGIA

Fals! L'Alvise és cosí meu—y me l'estimo molt, sí;—peró may ha sigut el meu amant!

FREDERICH

Ha sigut massa llengera y imprudent donya Remigia! La filla d'un home com el senyor Mattei... no pensar ni en que els envejosos y enemichs—ab l'odi que tenian al teu pare—podrian seguirte, quan, al matí, en plè dia, ab un vel a la cara, corrias lleugera a trobar el teu amunt, via Adriana avall.

Remigia te un ensur, però tot seguit esdevé impassible.

y t'escabullies per les voltes del atri un xich amagat de l'iglesia de mà esquerra... y pel passatge del antiquari,'t ficaves al cau! La mestressa del vostre piset... la del mateix replà.,. untantla una mica y fentli por... ha cantat.

Rient ab sarcasme.

Clá! clá! Es fals! Encara tindràs cara per dir qu'ès fals?

REMIGIA

Ho repetesch y ho repetiré sempre! L'Alvise no ha sigut may amant meu!

FREDERICH

Y quí't creurà, ja? Quí't pòt creure més a tu? Als teus amants, tu'ls renegues y els olvides!—Tu?—Ni capaça ets d'estimarlos!

Remigia fa un lleu somris desdenyós, irònich.

Tu no has estimat may, no has sabut estimar may, ni al teu pare, ni al teu marit...

REMIGIA

Botzinant irònica y desdenyosa.

La culpa es teva.

FREDERICH

Tu no més t'has estimat y estimas a tu me-

teixa, la moda, el teu lucse, les teves galindaynes, els teus penjolls.

Exaltantse pel somris irònich y desdenyós de Remigia, y pér la passiò que'l reprén.

Si; aquets son, aquets son.

Llensa en l'aire una d'aquelles cintes.

Son els teus flochs els teus amants, com els teus amants, els teus flochs; y gaudinten y bobejant y rient...

Remigia espahordida, no riu més.

atravesses el cor y la vida del qui ha tingut la tremenda disort d'estimarte, pagantlo ab el deshonor y la desesperació...

Remigia, esglayada, va reculant sempre. Frederich seguintla ab els punys closos, amenassador, groch, trasmudat.

sempre bromejant, sempre rient ..

REMIGIA

Ab espant.

Frederich! Frederich

FREDERICH

Perque ets dolenta, falsa, frívola, perversa!

Remigia fuig per l'esquerra. Frederich l'empayta per agafarla. Mattei esbalandra la porta

de l'alcova, y's presenta mut, trasmudat. Remigia y Frederich se paran anorreats.

ESCENA V

REMIGIA, MATTEI *y* FREDERICH.

FREDERICH

Un moment després, agafant a Remigia per un bras.

Aquí tens la teva filla.

Ab el nús a la gola.

Prenla!

Empenyent a Remigia vers son pare. Remigia dona algunes passes tambollejant y va a caure de genolls al peu del divan, amagantse la cara entre'ls coixins, però sense plorar.

Ja t'ho havía dit... Si algún día...

MATTEI

Imposantse ab tota la seva autoritat y forsa.

Calla!... Ni una paraula més... Calla!... Jo era allí!

Frederich se'l mira y's queda encongit, commós, espalmat. Mattei, desfigurat, el pit pante-

jant, els ulls enfonzats, la cara xuclada febrosa. Frederich sentintse cor près de compassió y quasi de terror, se tapa de cop els ulls ab la mà. Mattei vòl parlar y no pot. En el seu rostre s'hi dibuixa una contracció dolorosa; per fi logra parlar però a batzegades, ab una veu rogallosa y fosca que ja no és la seva. A Frederich.

Si, téns... téns... rahó... el teu nom... es el nom d'un home honrat... Fas bé de posarlo a salvo... lluny... de nos... altres! Ets *sol*... Téns la sòrt d'esser *sol*... Podrás... serás... encara felis...

Mentres parla, grosses llàgrimes se li escolen cara avall.

T'ho desitjo aixís, Frederich.. Te demano perdó del mal que t'hem fet.

No pot dir rè més y, ab senyes que fa ab les mans y tombant la cara per no véurel:

Vés... Vés.

Frederich, de cop, va per llensarse als brassos d'en Mattei, però els seus ulls topan ab Remigia y fuig tranzit de dolor.

ESCENA VI

MATTEI *y* REMIGIA.

MATTEI

Roman al mitj de l'escena inmóvil y mut, els ulls fits, esbarriats. Remigia comensa a plorar a bo y mellor, sempre més fort. Mattei, de cop, se sent sacudit pel plor de Remigia: s'estremeix a cada singlot, se gira, s'hi atansa un pas, se para, aixeca'l cap ab urch y el roda fortament, com dihent que no perdonarà may.

Jo... t'ho he dat tot... Tu'm robes... fins... la vida...

Se li contrau altra volta la cara y pantejant, quasi cayent, se retira cap a la porta de l'esquerra.

Nó! nó! nó!...

Passa la porta trapussant ab soroll de cayguda. Remigia llensa un giscle d'esglay y acut corrent vers la mateixa porta.

TELÓ

ERRADES MES IMPORTANTS

Pags.		Ha de dir
19	tots un home	tot un home
22	estapam.	estampa
24	veure més?	veure més.
33	invocació.	innovació
34	Gardani: ha	Gardani ha
35	maldecaps	malsdecaps
37	acostantseli tot . . .	acostantseli, tot
62	arribar o serho . . .	arribar a serho
63	bon minyó?	bon minyó.
72	l'heu haguda	l'ha tingut
»	la venuda.	l'ha venuda
»	vengarse	venjarse
85	comutadors	commutadors
114	com sal	com cal
120	Sonó	Sono
127	afigirhi	afegirhi
148	repeixo	repeteixo
149	malifeta, ab.	malifeta y
150	Las eva	La seva

Preu, 2 ptes.